

”EI JÄÄDÄ JUMIIN ONGELMIIN”

Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa

LAB-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosionomi (AMK)
Sosiaalipedagogisen varhais- ja
nuorisokasvatuksen polku
Kevät 2020
Inka Oinonen
Vilma Kyttälä

Tiivistelmä

Tekijä(t) Oinonen, Inka Kyttälä, Vilma	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 36+6	Valmistumisaika Kevät 2020
Työn nimi ”Ei jäädä jumiin ongelmiin” Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa		
Tutkinto Sosionomi (AMK)		
Tiivistelmä <p>Toiminnallisen opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Opetushallituksen rahoittama, LAB-ammattikorkeakoulun Tää on se mun paikka -hanke. Hankkeessa kehitetään tiimivalmennusmallia varhaiskasvatuksen ammattilaisille lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemiseksi. Tarve tällaisille täydennyskoulutuksille tuli ilmi Opetushallituksen teettämän selvityksen tuloksena.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli parantaa varhaiskasvatuksen ammattilaisten osaamista lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemisessa. Tavoitteena oli tehdä koulutusvideo positiivisesta pedagogiikasta. Video on arkilähtöinen, osallistava ja tutkimustietoon pohjautuva. Video suunniteltiin tiiviissä yhteistyössä Tää on se mun paikka -hankkeen yhteyshenkilöiden kanssa.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään positiivista psykologiaa, positiivista pedagogiikkaa, lämmintä vuorovaikutusta ja lapsen osallisuutta varhaiskasvatuksen viitekehityksessä. Tuotoksen tekoprosessi koostui tiedonhankinnasta, suunnittelusta, toteutuksesta sekä arvioinnista, joita käsitellään opinnäytetyössä.</p> <p>Opinnäytetyön valmis tuotos, eli koulutusvideo tulee osaksi Tää on se mun paikka -hankkeen verkkovalmennusmateriaalia. Jatkossa videota voidaan hyödyntää myös sosionomikoulutuksessa ja videon käsikirjoitusta voidaan jalostaa esimerkiksi koulumaailmaan sopivaksi.</p>		
Asiasanat sosioemotionaaliset taidot, positiivinen psykologia, positiivinen pedagogiikka, vuorovaikutus, koulutusvideo, toiminnallinen opinnäytetyö		

Abstract

Author(s) Oinonen, Inka Kyttälä, Vilma	Type of publication Bachelor's thesis Number of pages 36+6	Published Spring 2020
Title of publication “Let's not get stuck with problems” Positive pedagogy in early childhood education		
Name of Degree Bachelor of Social Services		
Abstract <p>The thesis was carried out for Tää on se mun paikka -project, managed by LAB University of Applied Sciences. The project is about increasing the knowledge and skills to support socio emotional skills of the children at daycare. They are developing a team mentoring model for professionals of early childhood education. The need for this type of education was notified in a statement of the National board of education, that is also funding this project.</p> <p>Tää on se mun paikka -project commissioned a teaching video of positive pedagogy. The aim of the functional thesis was to make a video, that is practical and makes the spectator involved. The purpose of the thesis was to make professionals of early childhood education aware of positive pedagogy and show how can they use it in their work to support the development of emotional skills of children.</p> <p>The theoretical part is based on studies and literature of development of emotional skills, positive psychology, positive pedagogy, warm interaction and involvement of children. The teaching video is based on same sources. In the end of the thesis, we are discoursing the making process of the video.</p> <p>In the future, the teaching video of positive pedagogy will be used as an electronic material of Tää on se mun paikka -project and part of the education of social studies.</p>		
Keywords socio emotional skills, positive psychology, positive pedagogy, interaction, functional thesis		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	2
2.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	2
2.2	Opinnäytetyön toimeksiantaja	2
2.3	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	3
3	LASTEN SOSIOEMOTIONAALISTEN TAITOJEN KEHITTYMINEN POSITIIVISEN PEDAGOGIIKAN KEINOIN	4
3.1	Lasten sosioemotionaaliset taidot ja niiden kehittyminen	4
3.2	Positiivinen psykologia	5
3.3	Positiivinen pedagogiikka	7
3.4	Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa	8
4	LÄMMIN VUOROVAIKUTUS VARHAISKASVATUKSESSA	13
4.1	Lämmin vuorovaikutus kasvattajan ja lapsen välillä	13
4.2	Aikuisten keskinäinen vuorovaikutus toimii mallina lapsille	14
4.3	Hyvällä vuorovaikutuksella kohti lapsilähtöistä toimintaa	15
5	OPINNÄYTETYÖN PROSESSIKUVAUS	18
5.1	Opinnäytetyön taustat	18
5.2	Hyvän koulutusvideon perusteet	19
5.3	Tuotoksen ideointi ja suunnittelu	20
5.4	Koulutusvideon toteutus	23
6	POHDINTA	25
6.1	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	25
6.2	Opinnäytetyöprosessin arviointi	26
6.3	Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkokehittämismahdollisuudet	28
	LÄHTEET	29
	LIITTEET	32

1 JOHDANTO

Opetushallituksen tekemässä kartoituksessa on todettu, että vaikka varhaiskasvatuksessa käytetään paljon menetelmiä lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemiseen, vain pieni osa niistä pohjautuu tutkimusnäyttöön. Kartoituksessa todettiin myös tarve lisäkoulutuksille, jotta varhaiskasvatuksen ammattilaiset osaisivat käyttää arjessa tutkimusperustaista tietoa ja sen pohjalta kehitettyjä konkreettisia menetelmiä. Tukitoimien tulisi olla säännöllisiä ja jatkuvia sekä kiinteänä osana varhaiskasvatustoimintaa. (Opetushallitus 2017.)

Opetushallituksen tekemän kartoituksen innoittamana LAB-ammattikorkeakoulussa syntyi Tää on se mun paikka -hanke, jossa kehitetään verkkovalmennusmallia varhaiskasvatuksen ammattilaisille lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemiseksi. Hanketta rahoittaa Opetushallitus. Tää on se mun paikka -hanke on toiminnallisen opinnäytetyön toimeksiantaja, joka toivoi koulutusvideota aiheesta positiivinen pedagogiikka. Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä varhaiskasvatuksen ammattilaisten osaamista lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemisessa.

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda koulutusvideo Tää on se mun paikka -hankkeen verkkomateriaalipankkiin. Koulutusvideo suunniteltiin yhteistyössä toimeksiantajan edustajien kanssa, ja se pohjautuu tutkimustietoon, kirjallisuuslähteisiin ja asiantuntijan haastatteluun. Opinnäytetyön lähdemateriaalissa isossa osassa ovat kasvatustieteen tohtori Eliisa Leskisenojan teokset, jotka käsittelevät positiivista pedagogiikkaa. Positiivinen pedagogiikka on käsitteenä varsin uusi ja jokseenkin pohjoismainen, ja siksi käytetty lähdemateriaali on pääosin tältä vuosituhannelta ja enimmäkseen kotimaista.

Toimeksiantaja eli Tää on se mun paikka -hanke sijoittuu selkeästi varhaiskasvatusmaailmaan, joten opinnäytetyö on rajattu positiiviseen pedagogiikkaan varhaiskasvatuksessa, vaikka sitä voidaan soveltaa myös esimerkiksi koulu- ja harrastemaailmassa. Koska osa käyttämistämme lähdemateriaaleista keskittyy kouluympäristöön, käytämme työssämme yhteistä käsitettä *kasvattaja* kuvaamaan päiväkodissa työskenteleviä varhaiskasvatuksen ammattilaisia.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyön yksi muoto on toiminnallinen opinnäytetyö, josta kehittämistoiminnan seurauksena syntyy jokin tuotos. Kehittämistoimintaa voidaan pitää yläkäsitteenä kaikelle toiminnalle, josta syntyy jotain uutta. Vaihtoehtoinen opinnäytetyön muoto on tutkimuksellinen opinnäytetyö, jossa syntyy jotakin uutta tietoa joko kvantitatiivisen eli määrällisen tai kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen avulla. (Salonen 2013) Toiminnallisella opinnäytetyöllä tavoitellaan ammatillisella kentällä jonkin asian ohjeistamista, opastamista, järjestämistä tai järjeistämistä. Konkreettinen tuotos voi olla esimerkiksi opas, näyttely, kansio, suunnitelma tai video. Työn toiminnallista osaa kutsutaan produktiksi. (Airaksinen 2009)

2.2 Opinnäytetyön toimeksiantaja

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Opetushallituksen rahoittama ja LAB-ammattikorkeakoulun hallinnoima Tää on se mun paikka -hanke 2019 – 2020 (kuvio 1). Hankkeessa kehitetään varhaiskasvatuksen henkilöstölle verkossa toteutettavaa tiimivalmennusmallia. Varhaiskasvatustiimien kehittämistyö kohdentuu kyseisen tiimin ja lapsiryhmän tarpeiden mukaan. Verkkovalmennusten tukena osallistujilla on käytössään kattava ja ajankohtaiseen tutkimukseen perustuva materiaalipaketti moodle-alustalla, tarpeiden mukaan hyödynnettäväksi. (Murto 3.1.2020.) Toimeksiantajan yhteyshenkilönä toimivat projektipäällikkö Pipsa Murto sekä asiantuntija Tiina Vaara.

KUVIO 1. Tää on se mun paikka -hankkeen logo. (Tää on se mun paikka 2020)

2.3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen tulevien ja nykyisten ammattilaisten osaamista lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemisessa. Sosioemotionaalisilla taidoilla tarkoitetaan sosiaaliin suhteisiin ja tunne-elämään liittyviä taitoja (Mäkelä 2010, 8). Osaamisen tukeminen ja sen lisääminen tapahtuu hyödyntämällä positiivisen pedagogiikan teoriaa ja viemällä sitä käytäntöön koulutusvideolla ja siinä esiintyvillä käytäntöön ja varhaiskasvatuksen arkeen sijoittuvilla esimerkeillä.

Opinnäytetyön tavoitteena on tehdä koulutusvideo positiivisesta pedagogiikasta. Koulutusvideo tulee osaksi Tää on se mun paikka – hankkeen verkkovalmennusmateriaalia, sekä käyttöön mahdollisesti tulevien sosionomien varhaiskasvatuksen opinnoissa ja siksi rajuamme työmme varhaiskasvatuksen viitekehukseen ja varhaiskasvatusikäisiin lapsiin.

3 LASTEN SOSIOEMOTIONAALISTEN TAITOJEN KEHITTYMINEN POSITIIVISEN PEDAGOGIIKAN KEINAIN

3.1 Lasten sosioemotionaaliset taidot ja niiden kehittyminen

Sosioemotionaalisiin taitoihin liittyy hyvin monipuolista termistöä, kuten: tunnetaidot, vuorovaikutustaidot, sosiaalisuus sekä sosiaalinen pääoma. Sosioemotionaaliset taidot liittyvät tunne-elämään sekä sosiaalsiin suhteisiin. Tarkemmin määriteltynä niillä tarkoitetaan kykyä hyväksytyyn käytökseen, joka on sosiaalisesti arvostettua ja luo edellytyksiä rakentavalle vuorovaikutukselle. Perusta taidoille on omien tunteiden tunnistamisessa, hallitsemisessa ja säätelyssä. Yhteiskunnan sosiaalsiin verkostoihin sopeutuakseen ihmisellä tulisi olla kykyä tiedostaa omia vahvuuksia ja heikkouksiaan, solmia ihmissuhteita, kyky nähdä itsensä muiden joukossa ja tunnistaa toisten toiminnan takana piileviä ajatuksia. (Mäkelä 2010, 8-10.)

Lapsen sosioemotionaalisten taitojen kehitystä ohjaavat sisäiset tekijät kuten lapsen temperamentti ja tiedonkäsittelytaidot, neurobiologia sekä ympäristö. Ympäristöllä tarkoitetaan tässä yhteydessä lapsen kasvattajien kasvatustyyliä sekä oppimismahdollisuuksien tarjontaa lapsen elämässä. Opetushallituksen tekemästä Lasten sosioemotionaalisten taitojen kehittyminen varhaiskasvatuksessa -kartoituksesta on luettavissa, että sosioemotionaalisten taitojen kehittymisestä on useita eri näkemyksiä, mutta keskitietä edustavien teorioiden mukaan sosioemotionaaliset taidot kehittyvät sosiaalisen ja kognitiivisen kehityksen vuorovaikutuksena. (Opetushallitus 2017.)

Varhaiskasvattajat ovat merkittävässä roolissa lasten sosioemotionaalisten taitojen kehittymisen kannalta. Päiväkotiryhmissä lapsen sosioemotionaaliset taidot joutuvat koetukselle ja lapset, joilla on hankaluuksia omien tunteiden säätelyssä ovat vähemmän suosittuja leikkikavereita. Noin neljän vuoden iässä lapsen tunteiden säätely on kehittynyt sille tasolle, että lapsi kykenee toimimaan ryhmässä ja ottamaan toiset huomioon (Mäkelä 2010, 12). Kyky säädellä tunteita lähtee tunteiden nimeämisestä, joten on tärkeää, että kasvattaja on läsnä ja auttaa siinä tarvittaessa. Jos lapsen on hankala nimetä tunteita, myös keinojen valitseminen tunteiden säätelyyn vaikeutuu. Kykyä nimetä tunteita ja tunnistaa omia ja toisten tunnetiloja kutsutaan tunnetietoisuudeksi. Mikäli varhaiskasvattajat eivät pysty antamaan tarvittavaa tukea lapsen sosioemotionaalisten taitojen tukemiseksi, lapsi on vaarassa joutua kiusatuksi, syrjityksi tai toisia kiusaavaksi. Positiivinen sosioemotionaalisten taitojen kehitys edistää lapsen fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia. Hyvät sosioemotionaaliset taidot ovat tutkitusti yhteydessä myös koulumenestykseen ja jopa työllistymiseen sekä terveyteen aikuisiällä. (Opetushallitus 2017.)

3.2 Positiivinen psykologia

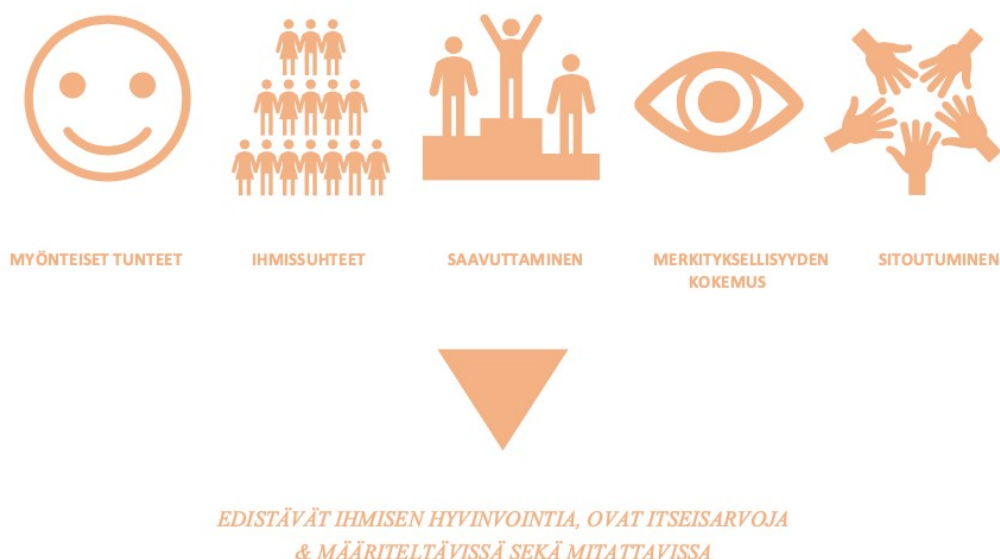
Positiivisen psykologian teoriaan tutustuminen on välttämätöntä, jotta voisi ymmärtää positiivista pedagogiikkaa. Positiivinen psykologia on tieteen alana melko uusi, vaikka sen juuret ovat jo pitkällä historiassa. Nykyisen muotonsa positiivinen psykologia sai Yhdysvalloissa 2000-luvun alussa. Positiivinen psykologia syntyi tuloksena professori Martin Seligmanin tekemästä työstä. (Leskisenoja 2019b, 17.) Seligman on kuvannut positiivisen psykologian suuntauksen syntymistä äkillisenä oivalluksena, jonka ansiosta hän ymmärsi, että hänen tehtävänsä psykologina ja vanhempana on puutteiden korjaamisen sijaan pyrkiä tuomaan esiin yksilön vahvuuksia. (Uusitalo-Malmivaara 2014, 18.) Seligman on todennut, että hyvinvointia pitää opettaa, kuten perinteisiä kouluaineitakin (Leskisenoja 2019b, 23).

Positiivisen psykologian kenttään kuuluu ajattelun ja käyttäytymisen ilmiöiden tutkiminen hyvin moninaisissa ympäristöissä, kuten esimerkiksi päiväkodeissa (Uusitalo-Malmivaara 2014, 19.) Positiivisessa psykologiassa tutkitaan ihmisen vahvuuksia, voimavaroja, kykyä selviytyä elämän ongelmista sekä yhteisöjen hyvinvoinnin edellytyksiä (Tikkanen 2017,9). Positiivinen psykologia nostaa esille ajatuksen siitä, että ensin hyvinvoinnissa on päästävä pois negatiiviselta alueelta niin sanotulle nollatasolle, jonka jälkeen voidaan siirtyä pienin askelin positiivisuuden puolelle (Sandberg 2020). Positiivisen psykologian ja positiivisen ajattelun sekä muiden populääripsykologisten suuntausten välille halutaan tehdä ero – tarjotun tiedon tulee perustua tieteellisesti tutkittuun tietoon. (Ojanen 2014, 10-16.) Positiivisen psykologian kehitykseen on vaikuttanut pyrkimys irtautua ongelma- ja diagnoosikeskeisestä psykologiasta. Tarkoitus ei ole kuitenkaan väheksyä psykologiatieteiden ansioita sairauksien hoitamisessa, vaan tarkastella myös ihmisen onnellisuuteen ja hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, joita onkin saatettu tieteellisten keinojen avulla mitattaviin muotoihin. (Saari & Harni 18.8.2015.)

Agon-tiedelehden artikkelissa Onnellisuuden Hermes – Positiivisen psykologian hegemoniapyrkimykset kerrotaan kolmesta seikasta, joihin positiivisen psykologian sisältö ja tavoitteet tiivistyvät. Ensimmäiseksi positiivinen psykologia on kiinnostunut ihmisen omakohteisista positiivisista kokemuksista, kuten hyvinvoinnista, optimismista sekä flow-tilan kokemuksista. Toiseksi positiivinen psykologia tutkii ihmisen vahvuuksia ja hyveitä, eli persoonallisuuden kukoistusta. Kolmantena positiivisen psykologian pyrkimyksenä on luoda hyvinvoivia yhteisöjä, jotka tukevat yksilön onnellisuutta ja hyvinvointia. (Saari & Harni 18.8.2015.)

Yksi positiivisen psykologian kuuluisimmista teorioista on positiivisen psykologian isän Martin Seligmanin kehittämä PERMA-teoria (kuvio 2). Seligmanin mukaan millään

yksittäisellä mittarilla ei voida mitata hyvinvointia. PERMA-teorian mukaan ihmisen hyvinvointi koostuu viidestä elementistä. Nämä elementit ovat: myönteiset tunteet, sitoutuminen, ihmissuhteet, merkityksellisyyden kokemus sekä saavuttaminen. Nämä elementit täyttävät seuraavat ehdot: ne edistävät ihmisen hyvinvointia, niitä tavoitellaan itseisarvona ja ne ovat määriteltävissä sekä mitattavissa. Myönteisillä tunteilla tarkoitetaan sellaisia tunteita, kuten onnellisuus, mielihyvä ja mukavuuden tunne. Sitoutumisella tarkoitetaan johonkin asiaan syvää uppoutumista ja kiinnostuksen tunnetta. Tällaisesta sitoutumisesta voidaan puhua flow-tilan saavuttamisena. Flow-tila edellyttää äärimmäisten vahvuuksien käyttöönottoa, eikä ihminen ole tietoinen tilassa esimerkiksi ajatuksistaan tai ajankulusta. Ihmissuhteet sijoittuvat koko positiivisen psykologian ytimeen. Sosiaalinen tuki on kautta aikojen ollut yksi merkityksellisimmistä edellytyksistä hyvinvoinnille. Tutkimukset osoittavat, että nopein tapa luoda hetkellistä hyvinvointia on tehdä ystävällinen teko toiselle ihmiselle. Merkityksellisyydellä tarkoitetaan ihmisen kokemusta siitä, että on arvokas ja osa jotakin suurempaa. Merkityksellisyyden kokemus on yhteydessä omien vahvuuksien hyödyntämiseen. Saavuttamisella taas viitataan voittamiseen ja menestymiseen. (Leskisenoja 2016a, 34-36.)

KUVIO 2. PERMA-teoria

Positiivista psykologiaa on myös kritisoitu sen olemassaolon aikana. Negatiivista huomiota on herättänyt esimerkiksi liiallinen positiivisuus, vaikka maailmassa on myös paljon pahaa. Positiivisten asioiden määrittelyä on myös kyseenalaistettu, sillä se, mikä on positiivista yhdelle voi olla negatiivista toiselle – kokemus positiivisuudesta on siis yksilöllistä. (Ojanen 2014, 23.)

3.3 Positiivinen pedagogiikka

Positiivinen pedagogiikka pohjautuu positiivisen psykologian teoriaan. Käsitteenä positiivinen pedagogiikka on positiivisen psykologian tavoin melko uusi ja siksi maailmalla puhutaankin usein positiivisesta kasvatuksesta pedagogiikan sijaan (Leskisenoja, Sandberg 2019, 17). Leskisenoja kuvailee teoksessaan Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa positiivisen pedagogiikan määritelmää seuraavanlaisesti: "Se on tapa toimia, elää ja olla. Se on kokonaisvaltainen, kaiken läpäisevä suhtautumistapa, joka tulee näkyväksi toiminnassamme, puheissamme ja vuorovaikutuksessamme toisten ihmisten kanssa." (Leskisenoja 2019b, 9.)

Positiivisen pedagogiikan ensisijaisena tavoitteena on kasvatusyhteisöjen kukoistaminen. Kukoistaminen tarkoittaa sellaista onnellisuuden ja hyvinvoinnin tilaa, jolloin ihmisen sosiaalinen, emotionaalinen ja psykologinen hyvinvointi on korkeimmillaan (Leskisenoja, Sandberg, 17-18). Positiivinen pedagogiikka pyrkii tuomaan yksilöstä tämän parhaat puolensa esille. Positiivinen pedagogiikka tarkoittaa myös paljon muuta, kun vahvuuksien korostamista, vaikka se konkretisoituu hyvän huomaamiseen (Leskisenoja, 2019b, 9). Samalla se tuo perinteiseen kasvatukseen lisäksi oppia hyvän luonteen taidoista sekä hyvinvoinnin edistämisestä. (Leskisenoja, Sandberg 2019, 17-18.)

Positiivisen pedagogiikan ja hyvinvointitaitojen tarpeellisuutta voidaan perustella monin tavoin. Pelkästään mielenterveysongelmien tilastot kertovat, että 20-25% suomalaisista nuorista kärsii jonkinlaisesta mielenterveysongelmasta ja ne ovat koululaisten sekä nuorten aikuisten yleisimpiä terveysongelmia. Parhaana vastalääkkeenä masennukseen ja muihin mielenterveysongelmiin toimii se, että opetamme lapsille ja nuorille hyvinvointia lisääviä keinoja, joiden avulla he voivat aktiivisina toimijoina edistää omaa hyvinvointiaan. Myönteiset hetket ja positiiviset tunnetilat ovat usein nopeita, ja niitä on joskus haastava tiedostaa ja nimetä. Niiden tunnistamista ja niihin tarttumista tulee harjoitella, jotta niitä voisi hyödyntää voimavaroina. Positiivisen kasvatuksen periaatteiden mukaan perinteisten tietojen ja taitojen opettamisen rinnalle tulisi nostaa hyvinvointitaitojen ja hyvän luonteen taitojen opettaminen. Positiivinen kasvatusta kulkee käsikädessä elinikäisen oppimisen käsitteen kanssa. (Leskisenoja 2019b, 19-24.) Positiivinen pedagogiikka pitää sisällään

monia erilaisia teemoja, ja siksi kokosimme niistä kuvon, jonka avulla positiivisen pedagogiikan keskeisimmät teemat on helpompi hahmottaa (kuvio 3).

KUVIO 3. Positiivinen pedagogiikka

3.4 Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa

Positiivisen kasvatuksen tavoitteena on lisätä koko kasvatusyhteisön hyvinvointia. Erityisen tärkeää positiivinen kasvatusta on varhaiskasvatusympäristössä, jossa pienten lasten sosiaalinen, emotionaalinen sekä fyysinen hyvinvointi on yhteydessä aikuisten hyvinvointiin, ja siksi on välttämätöntä keskittyä koko yhteisön hyvinvoinnin vahvistamiseen. Aikuiset täytyy huolehtia omasta hyvinvoinnistaan ja kukoistaa ensin, jotta lapsetkin voivat kukoistaa. Lasten hyvinvointi lähtee aina aikuisten hyvinvoinnista. (Leskisenoja 2019b, 9.)

Positiivinen pedagogiikka on tällä hetkellä suurena kiinnostuksen aiheena Suomessa, mikä on suurelta osin varhaiskasvatuksen henkilökunnan ansiota. (Leskisenoja 2019b,

39). Varhaiskasvatuslaki (540/2018) sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -teos sisältävät paljon positiivisen pedagogiikan teemoja ja ovat näin antaneet vauhtia positiivisen otteen omaksumiseen. Varhaiskasvatuslaissa määritetään monia myös positiivisen pedagogiikan kannalta olennaisia tavoitteita, kuten myönteisten oppimiskokemusten mahdollistaminen, lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, lapsen osallisuuden varmistaminen sekä lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen. Positiivisen pedagogiikan avulla varhaiskasvatuksen tavoitteet voidaan saavuttaa entistä paremmin. (Leskisenoja 2019b, 39.) Leskisenoja on teostaan Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa (2019b) varten haastatellut varhaiskasvattajia ja kysynyt heiltä, että mitä positiivinen pedagogiikka heidän mielestään tarkoittaa. Kasvattajilta tuli muun muassa seuraavalaisia vastauksia: "Keskittymistä vahvuuksiin, onnistumisten huomaamista, myönteisten tunteiden voimistamista, läsnäoloa, oppimisen iloa, yhteistä hassuttelua. Ei jäädä ongelmiin. Kaikkea voidaan harjoitella, ja kaikessa voidaan mennä teenpäin.", "Kohdataan lapset myönteisellä tavalla. Lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin on". (Leskisenoja 2019b, 40-41.)

Positiivinen puhe on yksi tärkeä keino soveltaa positiivista pedagogiikkaa arjessa. Monissa työyhteisöissä tiedostetaan, että on tärkeää pyrkiä myönteiseen ja arvostavaan puhelukulttuuriin. Neutraalia ja negatiivisista puhetta kuulee kuitenkin usein enemmän, sillä positiiviset sanat ja kehut vaativat tietoista harkintaa ja ajattelua. Puhuesssa tulee muistaa, että tunnelataus ja äänensävy, joilla sanat sanotaan vaikuttaa yhtä paljon kuin itse sanat. Tylyllä puheella aiheutamme pahaa mieltä, kun taas positiivisella ja kannustavalla puheella voimme kannatella sekä kohottaa lasta. Työyhteisöissä tulisi käyttää tietoisesti aikaa yhteiseen pohdintaan tilanteista, joissa helposti käytetään negatiivista puhetyyliä, kuten kieltosanoja ja älä-ilmauksia. Tilanteisiin tulisi keksiä vaihtoehtoisia tapoja ilmaista lapselle toivottu lopputulos positiivisen puheen avulla. Päiväkodin arjessa on useita tilanteita, jotka vaativat tarkastelua: ruokailut, pukemistilanteet sekä siirtymät. Edellä mainittuja tilanteita raamittavat usein säännöt ja kiellot, ja lapsen voi olla haastavaa käyttäytyä tilanteissa toivotulla tavalla. Turhat säännöt tulisi karsia pois ja miettiä, millä keinoin tilanteista saisi kaikille toimivan ja mukavan – on epäreilua, että lapsi, joka on hidas pukeutuja saa toistuvasti kuulla olevansa taas viimeinen. Ikävät kommentit lapsen ominaisuuksista heikentävät lapsen itsetuntoa eivätkä todennäköisesti auta tai nopeuta tilannetta. (Leskisenoja 2019b, 143.)

Positiivinen pedagogiikka ei kuitenkaan tarkoita sitä, että negatiiviset tunteet olisivat kiellettyjä eikä ikäviä asioita voisi käsitellä. Myös negatiiviset tunteet kuuluvat elämään ja ovat toisinaan välttämättömiä. Negatiivisten tunteiden keskelläkin voidaan kuitenkin keskittyä

hyvään ja toimia ratkaisukeskeisesti kiinnittämällä huomiota myönteisiin asioihin. (Leskisenoja 2019b, 25.)

Leskisenoja (2019b, 25-27) esittelee teoksessaan Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa erään päiväkodin johtajan kertomuksen siitä, kuinka heidän päiväkodissaan alettiin toimia positiivista pedagogiikkaa soveltaen. Tämä päiväkodin johtaja kertoo vilkkaasta ja energisestä pojasta, joka tuntui olevan aina siellä, missä sattui ja tapahtui. Lopulta poikaa syytettiin tapahtumista, joissa tämä ei aina ollut edes paikalla. Tästä iloisesta pojasta tuli ajan mittaan alakuloinen ja vähemmän energinen. Tämän huomattuaan aikuiset heräsivät pohtimaan tilannetta, ja päiväkodissa alettiin tietoisesti kehua poikaa kaikesta vähästäkin, josta vaan pystyi ja korostamaan, että ongelmatilanteistakin selviää, eikä tämä ole aina yksin vastuussa. Näin pojasta tuli taas sama iloinen ja energinen itsensä. (Leskisenoja 2019b, 25.)

Positiivista psykologiaa sovellettaessa on tyypillistä, että kieltämisen sijaan keskitytään lapsen erityislaatuuteen ja tarjotaan ratkaisuja tai myönteisiä toimintamalleja kieltämisen sijaan (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 35). Varhaiskasvatuksessa positiivisuus sekä myönteiset tunteet herättävät sekä lapsissa että kasvattajissa iloa, innostusta, tyytyväisyyttä, toiveikkuutta sekä kiitollisuutta. Positiivisella ilmapiirillä on vaikutusta myös opettajien työmotivaation paranemiseen, kun ryhmä saadaan toimimaan myönteisillä keinoilla (Kanninen 2012, 163). Tunteet tarttuvat helposti ja peilaammekin niitä ympärillä olevista ihmisistä itseemme. Kun lähellämme on iloisia ja myönteisiä ihmisiä, oma mielentilamme kohentuu. (Leskisenoja 2017c, 38-39.)

Vahvuusperustainen kasvat

Vahvuusperustainen kasvat ja opetus pohjautuu positiiviseen psykologiaan, joka painottaa yksilön vahvuuksia ja hyvien puolten näkemistä. Kasvatustieteen tohtori ja erityispedagogi Erja Sandberg kirjoittaa blogissaan, että jokainen meistä tekee työtä persoonallaan, joten meidän on tunnettava itseemme voidaksemme käyttää kaiken potentiaalin. Vahvuuksia on tiedollisia ja taidollisia sekä persoonaan liittyviä luonteenvahvuuksia. Käytännössä vahvuusperustaiseen kasvatukseen kuuluu hyvien asioiden huomaaminen, myönteisten asioiden sanoittaminen, vahvuuskieli, tulevaisuuteen suuntautuminen, kannustaminen, positiivinen minäkuva sekä usko omaan itseensä. (Sandberg 2020.)

Sandberg ja Vuorinen kuvaavat koulun vastuuta oppilaiden osallistamisesta, mahdollisuuksien luomisesta monipuoliseen oppimiseen sekä terveestä kasvusta ja kehityksestä. (Soppela 2016, 11.) Tätä voidaan soveltaa myös varhaiskasvatuksessa, sillä edellä mainitut teemat löytyvät myös varhaiskasvatussuunnitelmasta. Ongelmakeskeisessä kulttuurissa opettajien voi olla vaikeaa havaita lasten myönteistä kehitystä ja kyvyt sekä

vahvuudet voivat jäädä vähemmälle huomiolle. Joillekin lapsille tämä voi aiheuttaa osamattomuuden kokemuksia ja riittämättömyyden tunnetta. Vahvuusperustainen ajattelutapa on erityisen tärkeää tukea tarvitseville lapsille, jotka usein kuulevat heikkouksistaan tai haasteistaan (Sandberg 2010). Itsetunnon kehittymisen kannalta myönteisen palautteen saaminen on merkittävää ja se voi myös auttaa realistisen minäkuvan rakentumista. (Soppela 2016, 11.)

Kasvattajan on tärkeää auttaa lasta löytämään tämän omat vahvuutensa sekä johdatella lasta käyttämään niitä voimavaroina. Kasvattajan tulee kohdata jokainen lapsi yksilönä ja selvittää lapsen omia mielenkiinnonkohteita, jotta niitä voidaan käyttää hyödyksi lapsen kanssa työskennellessä (Kanninen 2012, 165). Kasvatuksen tulisi suuntautua lapseen kokonaisuutena vahvistaen tämän ominaisuuksiaan ja keskittyen tämän omiin vahvuuksiinsa. Kun lapsi positiivisen palautteen ja kehumisen kautta oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan, hän osaa hyödyntää niitä myös vielä kehitystä vaativissa tehtävissä. Kehujen ja kannustamisen avulla lapsen itsetunto ja positiivinen minäkuva kehittyy. (Leskisenoja 2017c, 42-43). Soppela toteaa väitöskirjassaan, että kasvattajat kokevat joskus haastavaksi lasten vahvuuksien löytämisen – tähän tärkeänä apukeinona hän mainitsee kodin kanssa tehtävän yhteistyön ja mahdollisimman monipuolisten opetusmenetelmien käytön, jotta jokaisella olisi mahdollisuus saada onnistumisen kokemuksia. (Soppela 2016, 11.)

Vahvuusperustaiseen kasvatukseen kuuluu myönteisten asioiden sanoittaminen ja myönteiset tunteet, jotka ovat perusta hyvinvoinnillemme. Hyvinvointitaitojen opettamisen kannalta avainasemassa on näkemys siitä, että voimme itse vaikuttaa kokemaamme hyvinvointiimme ja sen määrään. Suuri osa kokemastamme hyvinvoinnista on riippuvainen omasta tavoitteellisesta toiminnasta eli siitä, mitä teemme ja mitä ajattelemme. (Leskisenoja 2017c, 42-43.) Positiivisuus ja optimismi vaikuttavat suuresti ilmapiiriin, keskinäiseen vuorovaikutukseen sekä lukuisiin muihin toivottuihin seurauksiin kuten esimerkiksi käyttäytymiseen (Kanninen 2012, 167).

Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen (2016) ovat teoksessaan *Huomaa hyvä!* käsitelleet vahvuusperustaista kasvatusta ja luonteenvahvuuksia. Teoksessa todetaan seuraavasti: ”Hyvä luonne kasvaa hyvällä ja hyvä luonne ennakoi hyvinvointia”. Luonteenvahvuuksien käyttö on siis yhteydessä hyvinvointiin (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 31). Luonteenvahvuudet voidaan määritellä sellaisiksi ominaisuuksiksi, joiden käyttäminen tuntuu luontevalta ja on sisäisesti motivoivaa. Ne ovat kehittyviä ja moraalisesti arvostettavia ja siinä suhteessa eroavat lahjakkuuksista, jotka ovat synnynnäisiä. Luonteenvahvuudet ovat todennäköisesti käytössä niin sanotussa flow-tilassa, jolloin ihminen on täysin uppoutunut suorittamaansa tehtävään. Luonteenvahvuudet tukevat ihmisen hyvinvointia ja

näkyvät esimerkiksi käytöksessä ja tunteissa. Esimerkiksi itsesäätely, toiveikkuus ja sosiaalinen älykkyys voivat vähentää stressin ja masennuksen määrää sekä kykyyn elää päiheteetöntä ja väkivallatonta elämää. Samojen luontevahvuuksien käyttö edesauttaa myös erilaisuuden hyväksymistä ja ystävällistä käytöstä sekä parempaa koulumenestystä. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2016, 32.)

4 LÄMMIN VUOROVAIKUTUS VARHAISKASVATUKSESSA

4.1 Lämmin vuorovaikutus kasvattajan ja lapsen välillä

Lapsen ja kasvattajan välinen vuorovaikutus ja sen laatu on yksi peruselementti varhaiskasvatuksessa. Päivähoidon yhtenä tärkeänä laatukriteerinä voidaan pitää lapsen ja kasvattajan välistä kiireetöntä ja aitoa vuorovaikutusta. (Ukkonen-Mikkola, Hjelt 2017, 23.) Vuorovaikutuksella tarkoitetaan ihmisten välistä kommunikointia sekä sanoin, että non-verbaalisti eli esimerkiksi elein, ilmein ja ääntein. Vuorovaikutus on siis sitä, miten olemme toisten ihmisten kanssa. (Väestöliitto 2020.) Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus sävyttää päiväkodin jokapäiväistä arkea ja toimintaa. Lapset vaikuttavat sekä yksilönä, että ryhmänä suuresti päiväkodin toimintaan ja ilmapiiriin, mutta tästä huolimatta aikuiset ovat avainasemassa päiväkodin ilmapiirin luomisessa, sillä lapset peilaavat aikuisen reaktioita sekä tunnetiloja itseensä. (Kalliala 2008.) Corsaron mukaan lapset pyrkivät ylläpitämään päiväkodissakin kotona muodostunutta turvallisuuden tunnetta, ja hakevat siksi aikuis- ja vertaissuhteistaan emotionaalista kumppanuutta sekä suhdetta. (Kalliala 2008, 37.)

Yksi vuorovaikutustapa on lämmin vuorovaikutus. Lämpimän vuorovaikutuksen tunnuspiirre on sitoutuminen vuorovaikutukseen ja siinä korostuu erityisesti empaattisuus. Varhaiskasvatuksessa se ilmenee siten, että kasvattaja haluaa olla vuorovaikutuksessa lapsen tai lapsiryhmän kanssa ja se on hänelle tärkeää. Vaikka arki on kiireistä, lämpimässä vuorovaikutuksessa lapsi kohdataan rauhassa ja kasvattaja pysähtyy lapsen kokemuksen äärelle. Haastavissa tilanteissa, joissa lapsi ei kykene kielloilla lopettamaan epätoivottua toimintaansa, kasvattajan vuorovaikutustaidot ovat ensisijaisen tärkeässä asemassa (Köngäs 2019, 84). Lapsi kohdataan lämpimästi myös silloin, kun lapsen sosioemotionaalinen tuen tarve ilmenee voimakkaasti. Varhaiskasvattaja ymmärtää tilanteessa sen, ettei lapsi tahallaan käyttäydy haastavasti. Tilanteisiin vastataan rauhallisuudella ja empaattisella otteella rankaisemisen tai oman valta-aseman korostamisen sijaan. (Ahonen 2017, 78.) Lapsen kiukkutilanteessa parasta mitä kasvattaja voi tehdä, on sanoittaa lapsen tunteita sekä viestittää, että lapsi on kaikesta huolimatta hyväksytty ja turvassa (Köngäs 2019, 84-85.) Tällainen arvostava ja lämmin toiminta lähentää aikuisen ja lapsen välistä suhdetta (Leskisenoja 2019b, 51).

Kasvatukselliseen vuorovaikutukseen kuuluu myös kieltäminen ja rajaaminen tarvittaessa. Kieltojen tulee kuitenkin olla perusteltuja sekä johdonmukaisia. Kieltoja ja rajaamista ei tule käyttää aikuisen vallan välineenä, vaan lasta tulee kannustaa itse etsimään vaihtoehtoja ja pohtimaan hyviä ja huonoja ratkaisuita. (Kanninen 2012, 96.) Lämpimässä vuorovaikutuksessa on tärkeää myös se, että kasvattaja pyrkii tunnistamaan lapsen tarpeita

mahdollisimman hyvin. Lapsen tarpeiden tunnustelun lisäksi kasvattaja arvioi myös oman toimintansa menestystä herkästi. (Ahonen 2017, 78.) Vuorovaikutuksen laatu on pedagogisesti merkittävä laatutekijä varhaiskasvatuksessa (Ukkonen-Mikkola, Hjelt 2017, 44).

Aikuisen rooli lapsen sosioemotionaalisten taitojen kehittymisessä on tärkeä. Yksi aikuisen perustehtävistä on lapsen toiminnan ohjaaminen ja tunnetilojen säätely. Ammattitaitoinen aikuinen osaa ohjata lasta tämän ikään ja kehitystasoon sopivalla tavalla. (Kanninen 2020, 96). Vielä kielellisesti niukasti itseään ilmaisevan lapsen kanssa työskentelevän aikuisen herkkyys havainnoida ja ymmärtää lapsen kokemuksia ja tuen tarvetta on tärkeässä roolissa. Tällöin non-verbaalien viestien tulkitseminen on avainasemassa. (Ahonen 2017, 59).

Kykyä reagoida lapseen tunnekielillä kutsutaan sensitiivisyydeksi. Sensitiivinen aikuinen pystyy ilmaisemaan aitoja positiivisia tunteita lapselle. Positiiviset eleet kuten aito hymy ja kiinnostunut katse ovat lapselle tärkeämpiä merkkejä kuin aikuisen tietoinen pyrkimys olla turvallinen. Lapset aistivat herkästi aidon ja epäaidon tunteen välisen eron. (Kanninen 2012, 92.) Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä suuremmassa roolissa nonverbaali viestintä on. Aikuiset rakentavat vuorovaikutuksen pääasiassa puhutun kielen varaan, mutta pieni lapsi tulkitsee tilannetta enemmän kokonaisuutena. Se miten aikuinen viestii kehollaan, ilmeillään ja äänellään kertoo lapselle paljon enemmän kuin sanotut sanat. (Ahonen 2017, 59.) Lapsi hakee aikuisesta tämän reaktioiden perusteella vahvistusta omille kokemuksilleen sekä tunteilleen – ilman tätä peilaamisen mahdollisuutta lapsi jää riittävää tunnesäätelyä vaille (Kanninen 2012).

Edellytys toimivalle sosiaaliselle vuorovaikutukselle on kyky tunnistaa, milloin toinen on esimerkiksi surullinen ja pyrkimys selvittää, mistä paha mieli johtuu. Empatia on merkittävä tunnetaito ja yleensä lapsi saa ensikosketuksensa siihen häntä hoitavien aikuisten kanssa. Myöhemmin empatiaa harjoitellaan laajemmissa sosiaalisissa kontakteissa esimerkiksi ammattikasvattajien kanssa, vertaisryhmissä kuten varhaiskasvatuksessa, harrastuksissa sekä televisiosta. Tutkimukset osoittavat, että lapsen sosioemotionaalisilla taidoilla on yhteys siihen, miten lapsi menestyy elämässä ja aikuisuudessa. Taidot heijastuvat siis myös akateemiseen menestymiseen. Myönteinen käytös lisää myös positiivista palautetta, jota yksilö saa ympäristöstään. (Ahonen 2017, 20-22.)

4.2 Aikuisten keskinäinen vuorovaikutus toimii mallina lapsille

Sosiaalisissa yhteisöissä on oma kulttuurinsa, eli tapa toimia. Kulttuuri edustaa yhteisöön muodostunutta tietoa ja osaamista, sekä tehtyjä ja käytettyjä asioita. Kasvatus on olemukseltaan sosiaalista toimintaa, ja sen kautta välitetään tietoja, taitoja, arvoja sekä

sosiaalisia käytäntöjä. Arvot edustavat yhteisön tiedostettua osaa. Kun yhteisön yksilöt ratkovat ongelmia ja tekevät päätöksiä, he käyttävät apunaan yhteisönsä arvoja. Varhaiskasvatusyhteisöissä kasvatusta perustuu kasvatuskumppanuuteen, eli kasvattajan ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Kasvatus ei ole kuitenkaan vain kasvattajan ja lapsen välistä vuorovaikutusta, vaan koko yhteisön. (Karila, Alasuutari, Hännikäinen, Nummenmaa & Rasku-Puttonen 2006, 19-23.)

Mallioppiminen on merkittävässä roolissa, kun on kyse vuorovaikutuksesta. Myös positiivisen pedagogiikan kannustimina toimivat auttamisen halu sekä kiitollisuus opitaan mallioppimisen kautta aikuisilta (Komu 2018). Kun lapset näkevät ja kuulevat, että aikuiset käyttäytyvät hyvin, eli arvostavasti, lämpimästi ja kannustavasti toisiaan kohtaan, myös lapset alkavat käyttäytyä samoin. Jos varhaiskasvatusympäristössä arvostetaan läheistä vuorovaikutusta kaikkien kesken, sillä on myönteinen vaikutus myös lasten vertaissuhteisiin (Kalliala 2008, 38). Aikuisen rooli voi olla myös huomioida ääneen hyviä tekoja ja tällä tavalla nostaa niitä esiin. Kun lapsi kuulee toista kehuttavan hyvästä teosta, hän haluaa ehkä itse toimia samoin. Hyvien tekojen ja onnistumisten huomaaminen myös tarttuu, kun aikuinen aloittaa niiden huomaamisen. (Leskisenoja 2019b, 51.)

Lämmin vuorovaikutus edistää myös kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Kun vanhemmat kuulevat, kuinka heidän lapsensa vahvuudet on huomioitu ja tästä välitetään, vanhempi uskaltaa jättää hyvillä mielen lapsensa hoitoon. Kun kasvattajan ja vanhemman välinen vuorovaikutussuhde on lämmin, vanhempi uskaltaa myös helpommin tuoda mahdollisia huolenaiheita tai kodin vaikeita tilanteita esiin. Positiiviset toimintatavat tarttuvat myös vanhempiin, mikä voi heijastua myönteisesti myös kotioloihin. Positiiviset toimintatavat ja myönteinen suhtautuminen saattavat myös keventää kasvattajien työtä tehden siitä miellyttävämpää, jolloin myönteisyys luo lisää myönteisyyttä. Lämpimään vuorovaikutukseen yhteinen sitoutuminen työyhteisössä voi olla suuri voimavara ja johtaa ihmissuhteiden parantumiseen työpaikalla. (Leskisenoja 2019b, 55-57.)

4.3 Hyvällä vuorovaikutuksella kohti lapsilähtöistä toimintaa

Lapsilähtöisyys käsitteenä alkoi syntyä 1980-luvun alussa, kun tutkimuksia alkoi syntyä lasten aloitteellisuuteen ja aktiivisuuteen liittyen. Tutkimusten tavoitteena oli pedagoginen kehittäminen. Lapsilähtöisyyden käsitteestä on olemassa monenlaisia tulkintoja, joita Rosqvist kumppaneineen käsittelee artikkelissa Lapsilähtöisyyden käsite varhaiskasvattajien kanssa konstruoituna. Artikkelissa esitellään lapsilähtöisen pedagogiikan ilmenemismuotoja ja johtopäätöksenä todetaan, että lapsilähtöisyydestä esiintyy kahdenlaista

tulkintaa: toisessa korostuu lapsen itse tekeminen ja pärjääminen, ja toisessa lapsen mielenkiinnon kohteiden sekä päätöksenteon kunnioittaminen. (Rosqvist, Kokko, Kinon, Robertson, Pukk & Barbour 2019.) Hermanson kirjoittaa Duodecim Terveyskirjaston Kotineuvola-osiossa (10.5.2019), että lapsilähtöinen kasvatus lähtee siitä, että lapsi huomioidaan yksilönä ja rakkautta, huolenpitoa, valvontaa, turvallisia rajoja tarvitsevana. Samaan aikaan lapsilähtöisyyden kanssa syntyi myös käsite *aikuislähtöinen*. (Vainio 2014, 9.) Aikuislähtöinen kasvatus tarkoittaa toimintaa, jossa aikuinen ohjailee toimintaa omien tarpeidensa mukaan eikä juurikaan ole vuorovaikutuksessa lapsen kanssa (Hirvimäki 2010, 16).

Kun puhutaan lapsilähtöisyydestä, on tärkeää muistaa, että lapset eivät voi johtaa toimintaa vaan se on aikuisten tehtävä. Lapsilähtöisyyden käsite voi aiheuttaa kasvattajille myös haastetta löytää omaa roolia ja paikkaa, jos sen myötä aikuisjohtajuutta pidetään ongelmallisena. Hujala on selkiinnyttänyt lapsilähtöisyyden käsitettä niin, että lapsilähtöisyys lähtee lapsen yksilöllisyyden kunnioittamisesta, yksilön huomioimisena toiminnan suunnittelussa sekä tarpeiden tunnistamisesta (Kalliala 2008, 22). On tavoiteltavaa, että aikuisjohtajuus yhdistetään lapsilähtöiseen toimintaan niin, että lasten mahdollisuus omakohtaisten merkitysten luomiseen ja oikeus vaikuttaa omiin asioihinsa toteutuu. Olennaista on myös hyvä rehellinen sekä avoin vuorovaikutus aikuisen ja lapsen välillä. (Kalliala 2008, 20.)

Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen pedagogiikassa korostuu lapsilähtöinen toiminta ja lapselle ominaisten tapojen sekä lasten mielenkiinnonkohteiden huomioiminen. Myös varhaiskasvatussuunnitelmassa toistuu useassa kohdassa käsite osallisuus. Osallisuudella varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan sitä, että lapsi on oman ryhmänsä aktiivinen jäsen ja hänellä on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin sekä tulla ymmärretyksi ja hyväksytyksi omana itsenään (Opetushallitus 2020). Hyvä vuorovaikutus sekä kokemus osallisuudesta ja ryhmään kuulumisesta kuuluvat hyvään pedagogiikkaan ja ne tarjoavat lapselle mahdollisuuden oppimiskokemuksille. Lasten osallisuudessa on kyse paljolti siitä, miten hyvin aikuinen eli kasvattaja tulkitsee lapsen tavoitteita ja odotuksia. Lasten aloitteita, mielipiteitä ja näkemyksiä täytyy arvostaa tämän toteutumiseksi. Kun osallisuus toteutuu, lapsella on aidosti aktiivinen rooli toiminnan suunnittelussa sekä toteutuksessa arjessa. (Ukkonen-Mikkola & Hjelt 2017, 44-45.)

Lapsilähtöisyyden ja lapsen osallisuuden kasvava merkitys on herättänyt yhä useamman tutkijan mielenkiinnon näitä käsitteitä kohtaan. Monet eri tutkijat ovat määritelleet edellä mainittuja käsitteitä ja pyrkineet luomaan malleja, joiden avulla lasten osallisuutta ja ylipäätään lapsilähtöistä toimintaa voidaan lisätä ja samalla arvioida sen toteutumista ja

laatua. Harry Shierin tasomallin mukaan lapsen osallisuutta tulee lisätä eri organisaatioissa lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen avulla, kun taas toisten tutkimusten mukaan lapsen itsensä kokema osallisuus on suurimmillaan leikkiessä ja siksi juuri sitä tulisi lisätä. Osallisuus voi tarkoittaa siis lapsen mielipiteiden ja toiveiden huomioimisen lisäksi leikkiä, jossa lapsi saa ilmaista itseään ja päättää leikissä tapahtuvista asioista. Leikki on lapselle tärkeä väline uuden oppimisessa ja siksi myös siinä on tärkeää tuntee osallisuutta. (Ukkonen-Mikkola, Hjelt 2017, 44-45.)

Uuden varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on lapsen osallistamisen lisäksi vahvistaa myös vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksen toiminnassa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää toimintatapoja, joilla mahdollistetaan vanhempien osallisuus ja vaikuttamisen mahdollisuus. Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksen sisältöön ja arviointiin lisää luottamusta sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Vanhempien osallisuutta on helppo vahvistaa esimerkiksi erilaisten ryhmätoimintojen avulla. (Opetushallitus 2020.)

5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIKUVAUS

5.1 Opinnäytetyön taustat

Opinnäytetyön toimeksiantajaksi valikoitui Tää on se mun paikka- hanke. Hankkeen yhteyshenkilö esitteli aiheen, josta kiinnostuimme sen ajankohtaisuuden ja merkityksellisyyden takia. Halusimme valita aiheen, joka liittyy varhaiskasvatukseen ja josta on apua työelämässä. Tärkeänä kriteerinä koimme myös opinnäytetyön tarpeellisuuden, joten halusimme valita aiheen, jolle on aito tarve ja kysyntä. Tää on se mun paikka- hanke tarjosi meille mahdollisuuden tehdä opinnäytetyö positiivisesta pedagogiikasta, jonka tuotoksena toivottiin koulutusvideota aiheesta osaksi hankkeen verkkokoulutusmateriaalia.

Opinnäytetyön toimeksiantaja Tää on se mun paikka -hanke sai alkunsa Opetushallituksen tekemästä kartoituksesta, jossa selvitettiin varhaiskasvatuksen mahdollisuuksia lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemiseen. Kartoituksessa todettiin, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset tarvitsevat täydennyskoulutusta ja keinoja arkeen, joilla lasten sosioemotionaalisia taitoja voisi tukea. Varhaiskasvatuksen työntekijät kohtaavat arjessaan paljon haastavia kasvatustilanteita, joihin tarvitaan oikeanlaisia valmiuksia, jotta lasten tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä voidaan tukea. Varhaiskasvattajien valmiudet kohdata arjen haastavia kasvatustilanteita vaikuttavat sekä lapsiryhmän, että työntekijöiden hyvinvointiin. Tää on se mun paikka -hankkeessa pyritään rakentamaan toimivaa toimintakulttuuria varhaiskasvattajatiimin voimin. (Tää on se mun paikka 2019.)

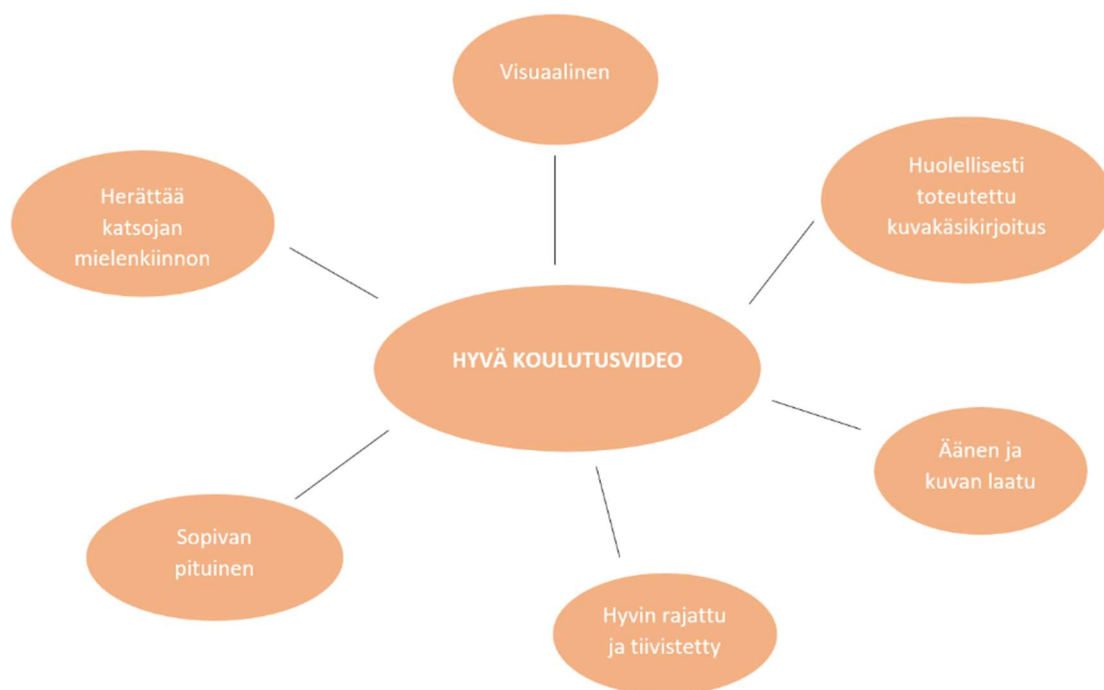
Tapasimme toimeksiantajan yhteyshenkilön heti opinnäytetyöprosessin suunnitteluvaiheessa. Saimme yhteyshenkilöltä lisää ja tarkempaa tietoa hankkeesta ja sen tavoitteista. Toiminnallisen opinnäytetyön tutkimuskysymykseksi muodostui: Millainen koulutusvideo auttaa varhaiskasvatuksen ammattilaisia hyödyntämään positiivista pedagogiikkaa päivittäisessä työssään?

Opinnäytetyössä päädyttiin käyttämään valmista lähdemateriaalia, koska positiivisesta pedagogiikasta on jo tietoa tarjolla, mutta Tää on se mun paikka -hankkeen materiaalipankkiin haluttiin jokin oleellisen ja tarvittavan tiedon kokoava tuotos varhaiskasvatuksen ammattilaisille. Näin ollen ei ollut tarpeellista lähteä tekemään aiheesta tutkimusta uuden tiedon saamiseksi. Lähdemateriaali eli kirjallisuus ja tutkimukset oli tärkeää sovittaa arjen tilanteisiin ja konkreettisiksi keinoiksi, jotta tietoa positiivisesta pedagogiikasta olisi mahdollisimman helppo hyödyntää.

5.2 Hyvän koulutusvideon perusteet

Koulutusvideoiden tarkoituksena on tukea oppimistilanteita ja saada niiden katsojat oivaltamaan ja oppimaan uutta. Koulutusvideo voi olla itsessään kaikenkattava koulutusmateriaali tai olla osana isompaa materiaalikokonaisuutta. Koulutusvideo toimii erityisen hyvin silloin, kun opetettava asia on monimutkainen tai haastava. Video mahdollistaa asioiden havainnollistamisen visuaalisesti, jolloin opittavien asioiden hahmottaminen ja ymmärtäminen on helpompaa. Videoiden avulla voidaan opettaa myös uusia toimintatapoja. Opettaminen videoiden avulla voi tapahtua etänä tai lähiopetuksena. (Videotiiviste Oy 2020.)

Hyvä koulutusvideo (kuvio 4) herättää katsojan mielenkiinnon heti videon alkumetreillä. Videossa olisi hyvä tapahtua jotain tai näkyä esimerkiksi kuvia, sillä pelkkä teksti ei ole kiinnostavaa. Jos videolla esiintyy kuvia, niidenkin on kuitenkin liityttävä aiheeseen ja oltava jossakin kontekstissa aiheen kanssa. Kuvat ovat hyvä keino herätellä katsojaa aiheen pariin tai saada aikaan tunnereaktioita. Hyvään koulutusvideoon kuuluu huolellisesti tehty kuvakäsikirjoitus, eli se mitä videolla puhutaan, sillä katsojan ei ole tarkoitus lukea kaikkea tekstiä videolta. Koulutusvideota tehdessä olisi hyvä miettiä, millaista videota itse haluaisi ja jaksaisi katsella. Tärkeänä tekijänä mielenkiinnon säilyttämisessä on myös videon äänen- ja kuvanlaatu. Särisevää ääntä voi olla vaikeaa kuunnella eikä sumeasta kuvasta saa välttämättä selvää. Myös videon pituutta on hyvä miettiä. Toimivan koulutusvideon aihe on rajattu etukäteen, jotta videolla saadaan sanotuksi tärkeimmät ja keskeisimmät asiat. Liian rönsyilevä ja aiheesta toiseen hyppivä video on sekava ja sen katsojan on vaikea pysyä perässä. (Oksanen 29.1.2020.)

KUVIO 4. Hyvä koulutusvideo.

5.3 Tuotoksen ideointi ja suunnittelu

Opinnäytetyön tuotos eli koulutusvideo ja sen sisältö suunniteltiin yhteistyössä toimeksiantajan yhteyshenkilöiden eli Tiina Vaaran ja Pipsa Murton kanssa, jotta sen sisältö vastaisi mahdollisimman hyvin toimeksiantoa. Sovimme videon suunnittelua varten tapaamisen, jota varten olimme laatineet etukäteen haastattelukysymyksiä videon sisältöön liittyen. Lähetimme haastattelukysymykset ennen tapaamista sähköpostitse toimeksiantajan yhteyshenkilöille, jotta heillä oli mahdollisuus tutustua kysymyksiin rauhassa ajan kanssa. Tapaamisessa esitimme ennalta laaditut haastattelukysymykset ja kirjasimme saadut vastaukset ylös tietokoneelle.

Tapaamisessa esitimme toimeksiantajalle myös oman alustavan suunnitelmamme koulutusvideosta. Saimme varmistusta sille, että suunta on oikea ja muutamia kommentteja, kuinka suunnitelmaa voisi vielä täydentää. Kommenttien perusteella lisäsimme koulutusvideomme suunnitelmaan osallistamista aiheeseen herättelevien kysymysten muodossa. Aiheeseen herättely tulisi tapahtumaan oikeiden arkielämän esimerkkien kautta. Samalla videosta tulisi myös mielenkiintoisempi. Toimeksiantaja oli sitä mieltä, että videossa esiteltävien esimerkkien tulisi perustua lähteisiin, kuten opinnäytetyössämme käytettyihin kirjallisuuslähteisiin sekä pro gradu -tutkielmiin. Sovimme tapaamisessa, että lähetämme valmiin kuvakäsikirjoituksen toimeksiantajalle luettavaksi, jotta he voisivat antaa sisällöstä ja

laadusta palautetta. Varsinaista videota varten voisimme sitten ottaa toimeksiantajatahona sekä aiheena asiantuntijoina toimivien Vaaran ja Murron kommentit huomioon ja parantamalla kuvakäsikirjoitusta tarpeen mukaan toivottuun suuntaan.

Koulutusvideon suunnitteluvaiheessa käytimme SWOT- eli nelikenttäanalyysia (kuvio 5), jonka avulla selvitimme koulutusvideoprosessimme vahvuuksia ja heikkouksia sekä tulevaisuuden mahdollisuuksia ja uhkia. SWOT-analyysin nimi tulee englanninkielisten sanojen *strength*, *weakness*, *opportunity* ja *threat* alkukirjaimista. Analyysi on melko vaivaton keino toiminnan arviointiin. Keskeistä analyysin käytössä on selvittää nykytilaan ja tulevaisuuteen vaikuttavat asiat. (Suomen Riskienhallintayhdistys 2020.) Merkittävimmiksi vahvuuksiksi nousi kokemus varhaiskasvatuksesta sekä yhdessä työskentelystä ja suurimmat riskitekijät olivat nopea aikataulu ja kokemattomuus videointiohjelmien käytössä.

Kuvio 5. SWOT-analyysi koulutusvideosta.

Hyvän koulutusvideon perusteiden ymmärtämistä varten konsultoimme LAB-ammattikorkeakoulun tietotekniikkapuolen henkilökuntaa ja lehtori Heli Oksasta, jolla on paljon kokemusta koulutusvideoiden tekemisestä. Saimme Oksaselta sähköpostitse kysymyksiä

videon sisältöön liittyen, joihin pohdimme vastauksia ennen sopimaamme tapaamista. Tapaamisessa kävimme läpi toimivan opetusvideon rakennetta sekä ohjelmia, joilla videoita on mahdollista tehdä. Esitimme tapaamisessa ideoita ja suuntaa antavaa suunnitelmaa koulutusvideomme mahdollisesta sisällöstä ja saimme neuvoja mielenkiintoisen ja osallistavan opetusvideon sisältöön. Lisäsimme tapaamisen jälkeen videon suunnitelmaan kuvituksia, joita aiomme käyttää läpi videon havainnollistamassa erilaisia tilanteita. Halusimme koulutusvideosta visuaalisesti mielenkiintoisen ja sopivan monipuolisen, joten pyysimme erästä tuttua piirtämään meille kuvitukset videon esimerkkitalanteista. Piirsimme havainnollistavat kuvat (kuva 1) ensin itse, jotta piirtäjämme olisi helpompi hahmottaa, minkälaisia kuvia tarvitsimme.

KUVA 1. Mallikuvat piirtäjälle

Koulutusvideon suunnittelu jatkui tiedonhankintamenetelmien valitsemisella. Menetelminä varten päädyimme käyttämään toimeksiantajan haastattelun lisäksi valmiita materiaaleja ja dokumentteja. Valmiita materiaaleja kuten kirjallisuutta ja tutkimuksia käytimme apuna videon sisällön tuottamisessa. Lisäksi etsimme verkosta malliksi muiden tekemiä koulutusvideoita ja poimimme niistä omaan videoomme toimivia ideoita. Mallivideoiden avulla mietimme myös sitä, että minkälaista videota haluaisimme itse katsoa. Hyväksi malliksi osoittautui Opetushallituksen ja kasvatustieteilijä Elina Katajan yhteistyössä tekemä Osallisuus varhaiskasvatuksessa -videosarja. Videosarjassa oli käytetty pohjana

todennäköisesti PowerPoint -ohjelmaa ja se oli nauhoitettu niin, että Kataja selostaa samalla, kun diat vaihtuvat.

Koulutusvideoprosessimme muistuttaa tuotteistamista. Metsävuori toteaa tuotteistamisen tarkoittavan asioiden selkiyttämistä asiakkaan tarpeita ja odotuksia palveleviksi kokonaisuuksiksi (Tuominen, Järvi, Lehtonen, Valtanen & Martinsuo 2015, 5) Tässä tapauksessa asiakkaana on Tää on se mun paikka -hanke, jolla on tarve positiivisesta pedagogiikasta kertovalle koulutusvideolle. Video palvelee asiakkaan eli hankkeen tavoitetta tiimivalmennusvalmennusmallin kehittämisessä. Tuotteistamisen hyödyistä koulutusvideon kautta toteutuu toistettavuus sekä jatkokehittelyn helpottuminen (Tuominen ym. 2015, 7).

5.4 Koulutusvideon toteutus

Päädymme tekemään koulutusvideon PowerPoint-ohjelmalla, sillä siinä on itsessään nauhoitustoiminto. Ohjelma on meille myös ennestään tuttu ja sitä on melko vaivatonta käyttää. Myös tarvittavat tehosteet ja kuvat saisi sopivasti liitettyä dioihin. Helppous sopi opinäytetyöprosessiin myös aikataulullisista syistä. Selvitimme myös muita videointimahdollisuuksia, kuten Kulturaa ja OfficeMixiä. Kultura, eli videointiohjelma, oli kuitenkin liian vaativa suhteessa aikatauluun ja OfficeMix taas ei ollut enää koulussamme käytössä. Näytelty koulutusvideo ei mielestämme ollut aiheeseen sopiva, sillä tarkoitus oli tehdä uskottava video osaksi varhaiskasvattajien koulutusmateriaalia.

Aloitimme videon tekemisen hahmottelemalla sen rakennetta suoraan PowerPoint -ohjelmaan dia kerrallaan. Samalla pyrimme rakentamaan videosta mahdollisimman sujuvaa ja helposti seurattavaa erilaisten PowerPoint -ohjelmistossa olevien tehosteiden avulla. Kun rakenne oli hahmoteltu PowerPointissa, aloimme kirjoittaa kuvakäsikirjoitusta, jota varten olimme opettaja Heli Oksaselta saaneet ohjeet. Kuvakäsikirjoituksella tarkoitetaan videon puhutun kielen käsikirjoitusta, eli kaikkea sitä, minkä tulimme videota nauhoittaessa lukemaan. Kirjoitimme kuvakäsikirjoitukseen myös kaikki videon osallistavat kohdat, eli pohdintatehtävät. Koulutusvideon kuvakäsikirjoitus etenee samassa järjestyksessä, kuin opinäytetyömme ja videossa esitelty tieto pohjautuu samaan tutkimustietoon sekä kirjallisuuslähteisiin.

Kuvakäsikirjoituksen valmistuttua, lähetimme sen sovitusti toimeksiantajan edustajille luettavaksi. Saimme kuvakäsikirjoituksesta palautetta, jonka jälkeen teimme muutamia lisäyksiä – toimeksiantajan yhteyshenkilöt toivoivat lisää tiiminäkökulmaa, joka Tää on se mun paikka -hankkeessakin korostuu. Käytännössä tämä tarkoittaa yhdessä sopimisen painottamista sekä esimerkiksi tiimisopimusten kirjaamista varhaiskasvattajatiimissä. Saimme

hyvää palautetta siitä, että videon kuvakäsikirjoituksessa näkyy kohderyhmän huomiointi ja tietoperustaa on sopivan laajasti, muttei kuitenkaan liikaa. Myös videon visuaaliseen puoleen oltiin tyytyväisiä.

6 POHDINTA

6.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön eettisyyttä ja luotettavuutta tukee toimintamalli, jota kaikki ammattikorkeakoulut ovat sitoutuneet noudattamaan. Ammattikorkeakouluille on laadittu yhteiset suositukset eettisestä ja hyvän tieteellisen käytännön mukaisesta opinnäytetyöprosessista. Suositukset perustuvat lainsäädäntöön sekä tiedeyhteisön kansainvälisiin ja kansallisiin tutkimuseettisiin periaatteisiin, linjauksiin ja suosituksiin. (Arene 2018.) Olemme tutustuneet koko sosionomikoulutuksen ajan tutkimuseettiseen ja kertosimme hyvää tieteellistä käytäntöä vielä opinnäytetyön aloitusvaiheessa, jotta voisimme parhaamme mukaan noudattaa sitä.

Kun opinnäytetyön toimeksiantaja ja aihe oli selvillä, laadimme tarkan suunnitelman käytettävästä lähdemateriaalista, aikataulusta ja varsinaisesta toteutuksesta, jonka hyväksyimme opinnäytetyötä ohjaavalla opettajalla ennen varsinaista aloitusta. Helsingin yliopiston tutkimuseettikan mukaan jokaisella tutkijalla ja tiedeyhteisöllä on vastuu noudattaa hyvän tieteellisen käytännön periaatteita, joihin kuuluu muun muassa tutkimuksen asianmukainen suunnittelu, toteutus ja raportointi, tutkimuslupien hankkiminen sekä yleinen huolellisuus, rehellisyys ja tarkkuus. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös tutkimuksessa esiintyvien henkilöiden yksityisyyden kunnioittaminen ja tietosuojan noudattaminen. (Helsingin yliopisto 2019). Opinnäytetyössämme ei kuitenkaan käsitellä kenenkään henkilökohtaisia tietoja, joten tietosuojaan emme erityisesti joutuneet kiinnittämään huomiota.

Opinnäytetyön alkuvaiheessa tulee laatia opinnäytetyösopimus, joka laaditaan toimeksiantajan, opiskelijan sekä ohjaajan välille, jonka tarkoituksena on sopia keskeisistä opinnäytetyöhön liittyvistä pelisäännöistä kuten aiheesta, aikataulusta sekä ohjauksesta (Arene 2019). Allekirjoitimme opinnäytetyön toimeksiantosopimuksen Tää on se mun paikka -hankkeen yhteyshenkilöiden kanssa 5.2.2020. Toimeksiantosopimuksen pohjana käytimme LAB-ammattikorkeakoulun verkkosivuilta löytävää valmista lomakepohjaa.

Opinnäytetyön lähteiden laadukkuus ja niiden asiallinen ilmoittaminen tekstissä ovat yksi tärkeä osa opinnäytetyön laatua ja luotettavuutta. Tieteelliset lähteet ovat tietoperustan lähtökohta. Tutkijan tulee tehdä näkyväksi, se mitä tutkimustuloksia aiheesta on aiemmin saatu selville. Helsingin yliopiston (2019) tutkimuseettikan mukaan hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu muiden tutkijoiden työn ja saavutusten kunnioittaminen ja huomioon ottaminen viittauksilla. Lähdemateriaalia etsiessä on tavoitteena löytää asiallista ja laadukasta materiaalia. Tällaista laadukasta materiaalia ovat esimerkiksi vertaisarvioidut artikkelit, joita olemme itsekin työssämme hyödyntäneet. Tärkeää käytettävässä lähdemateriaalissa

on myös sen relevanssi eli se kuinka tärkeä lähde tutkimuksen kannalta on, tekijyys eli koulukunnat ja mihin tieteelliseen ajattelumalliin tekijä on sitoutunut, luotettavuus, puolueettomuus sekä ajantasaisuus. (Perttula 2018.)

Olemme opinnäytetyön lähdemateriaalia etsiessä olleet lähdekriittisiä ja tarkastaneet lähteiden luotettavuuden ennen niiden käyttöä. Olemme tarkastaneet muun muassa sen onko tekijän nimi tiedossa sekä missä teksti on julkaistu ja milloin. Opinnäytetyössä on käytetty mahdollisimman uutta ja ajantasaista tietoa. Olemme käyttäneet Lahden ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeita lähdeviitteitä merkitessämme. Lähdemateriaalina käytimme opinnäytetyössä kirjallisuuslähteitä, tutkimuksia kuten pro gradu -tutkielmia, artikkeleita sekä verkkojulkaisuja. Osan löytyneestä materiaalista karsimme pois epäolennaisuuden, materiaalin iän tai tuntemattoman julkaisualustan vuoksi.

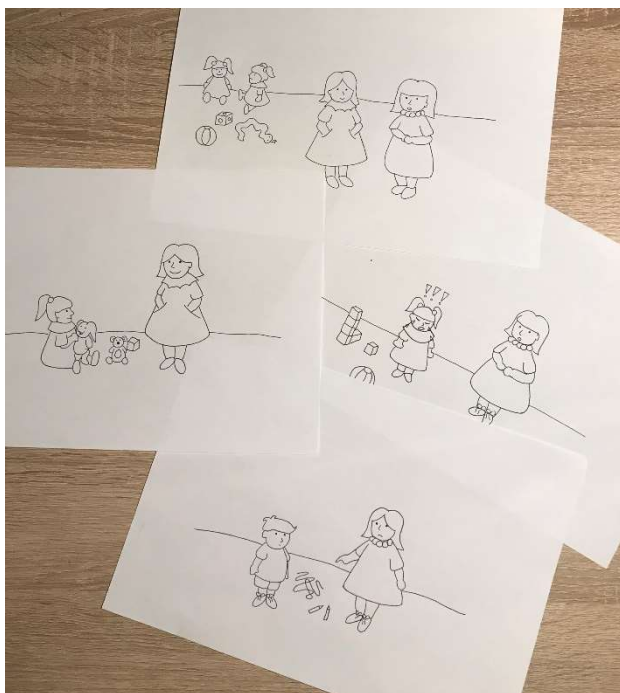
6.2 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Opinnäytetyöprosessi alkoi sopivan aiheen etsimisellä. Vastaa tuli Tää on se mun paikka hanke ja positiivinen pedagogiikka. Halusimme tehdä opinnäytetyön työelämän tarpeeseen, joten hanke sopi meille hyvin toimeksiantajaksi. Positiivinen pedagogiikka aiheena hyödyttäisi meitä myös tulevassa työelämässä, sillä molemmilla on tähtäimessä varhaiskasvatuksen opettajan työtehtävät. Myös hanketyöskentely itsessään herätti mielenkiintomme tulevaisuuden työelämää ajatellen.

Aloitimme opinnäytetyön suunnitelman työstämisen loppuvuodesta 2019. Tavoitteena oli saada suunnitelma tammikuun 2020 loppuun mennessä valmiiksi ja hyväksytyksi – siinä onnistuimmekin. Suunnitelman tekeminen sujui melko vaivattomasti, vaikka opinnäytetyötämme puuttuikin ohjaaja. Tutustuimme suunnitteluvaiheessa aiemmin tehtyihin opinnäytetöihin ja luimme aktiivisesti LAB-ammattikorkeakoulun opinnäytetyön suunnitelman ohjeita. Mielestämme onnistuimme tekemään huolellisen suunnitelman, josta oli paljon apua varsinaisen opinnäytetyön työstämisessä. Teimme taustatyön hyvin ja olimme jo suunnitelmassa käsitelleet laajasti opinnäytetyön tietoperustaa. Hyvän suunnitelman ansiosta meillä oli jo opinnäytetyön työstämisvaiheessa laaja ymmärrys positiivisesta pedagogiikasta, mikä samalla helpotti myös koulutusvideon suunnittelua ja toteuttamista. Positiivinen pedagogiikka herätti ehdottomasti mielenkiintomme opinnäytetyön tietoperustaa luodessa, ja tulemme varmasti molemmat hyödyntämään oppeja omassa työssämme varhaiskasvatuksen opettajina, sekä parhaamme mukaan tuomaan sitä myös omiin työyhteisöihimme oman esimerkin ja tiedon jakamisen kautta.

Videon tekeminen oli meille vierasta, mutta tartuimme kuitenkin haasteeseen, sillä ajattelimme saavamme koululta apua sen tekemiseen. Selvittäessämme asiaa ja mahdollisia auttavia tahoja, kävi ilmi, ettei koulun henkilökunnalla ole resursseja opettaa yksittäisiä opiskelijoita käyttämään videointiohjelmia. Aikataulullisista syistä ei myöskään ollut mahdollista itse opetella käyttämään aivan vierasta ohjelmaa. Päädyimme käyttämään helpointa mahdollista vaihtoehtoa, eli PowerPointia, jossa itsessään on nauhoitustoiminto. Koulutusvideon tekeminen osoittautui kuitenkin vielä haasteellisemmaksi, kuin osasimme prosessin alussa odottaa. Videon visuaalisuuteen ja sen suunnitteluun meni yllättävän paljon aikaa. Suunnittelun lisäksi kuvakäsikirjoituksen tekeminen ja olennaisten asioiden etsiminen lähdemateriaalista oli työlästä ja aikaa vievää, mutta tästä huolimatta pysyimme itsellemme asetetussa aikataulussa.

Valmiista koulutusvideosta tuli mielestämme selkeä ja siihen on koottu tärkeimmät asiat positiivisesta pedagogiikasta. Emme ole täysin tyytyväisiä videon toteutukseen, sillä olisimme halunneet käyttää jotakin ammattimaisempaa videointiohjelmaa, mutta valitettavasti oma taitomme ei riittänyt. Yritimme kysyä apua myös Lahden kaupungin Ohjaamon mediapajalta, mutta emme koskaan saaneet sieltä vastausta. Onnistuimme kaikesta huolimatta saamaan koulutusvideoon haluamaamme monipuolisuutta esimerkiksi piirroskuvien (kuva 2), kuvioiden sekä erilaisten tehosteiden avulla. Pyrimme saamaan yksinkertaisesta toteutustavasta huolimatta videoon vaihtelevuutta ja laadukkuutta. Laadukkuutta tuo esimerkiksi hyvän mikrofonin käyttö puheen äänityksessä – kuten tekstissä aiemmin todetaan, äänenlaatu on tärkeä tekijä hyvän koulutusvideon perusteissa.

KUVA 2. Koulutusvideon piirroskuvat

6.3 Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkokehittämismahdollisuudet

Opinnäytetyön tuotos, eli koulutusvideo positiivisesta pedagogiikasta tulee Tää on se mun paikka -hankkeen verkkokoulutusmateriaaliksi. Videota tullaan mahdollisesti hankkeen päättyessä hyödyntämään myös tulevien varhaiskasvatuksen sosionomiopiskelijoiden koulutuksessa, osana varhaiskasvatuksen opintoja.

Koulutusvideota on jatkossa mahdollista muokata esimerkiksi koulumaailmaan sopivaksi. Rajasimme koulutusvideon sisällön tietoisesti vain varhaiskasvatukseen, mutta myös koulumaailmassa positiivinen pedagogiikka on tärkeässä asemassa. Koulutusvideon sisältöä voisi laajentaa esimerkiksi varhaiskasvatuksen ammattilaisten tai opettajien haastatte- luilla, joiden avulla videon sisältöön saisi uusia näkökulmia. Visuaalisesti videota pystyy kehittämään erilaisten videointi- sekä editointi- ohjelmien avulla.

Koulutusvideosta olisi mahdollista jatkojalostaa myös esimerkiksi kokonainen videosarja varhaiskasvatuksen ammattilaisten tueksi lasten sosioemotionaaliseen kehitykseen liit- tyen. Sarjassa voisi käsitellä tarkemmin positiivisen pedagogiikan teemoja, kuten vah- vuusperustaista kasvatusta, positiivisen puheen käyttöä sekä lämpimän vuorovaikutuksen merkitystä varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyössä tehtyyn videoon ei ollut mahdollista sisällyttää kaikkea tätä tietoa kovin tarkasti, sillä videosta olisi tullut liian pitkä.

LÄHTEET

Airaksinen, T. 2009. Toiminnallinen opinnäytetyö tekstinä. Aalto University. [viitattu 27.2.2020] Saatavissa: <https://www.slideshare.net/TiinaMarjatta/toiminnallinen-opinnytety-tekstin>

Arene 2018. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisen suositukset [viitattu 11.2.2020]. Saatavissa: <http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTI-KORKEAKOULUJEN%20OPINNÄYTETÖIDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf? t=1578480382>

Ahonen, L. 2017. Haastavat kasvatustilanteet – Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. PS-kustannus. Bookwell Digital. Juva.

Helsingin yliopisto 2019. Tutkimusetiikka- hyvä tieteellinen käytäntö [viitattu 11.2.2020]. Saatavissa: <https://www.helsinki.fi/fi/tutkimus/tutkimusymparisto/tutkimusetiikka>

Hermanson, E. 10.5.2019. Lapsilähtöinen kasvatus ja curling-vanhemmuus. Kustannus Oy Duodecim. [viitattu 26.2.2020] Saatavissa: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=kot00301

Hirvimäki, H. 2010. "Valta ja vallattomuus" - Vallankäyttö osana perheen toimintakulttuuria [viitattu 26.2.2020] Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/81456/gradu04206.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Yliopistopaino. Helsinki.

Kanninen, K. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. PS-kustannus. Bookwell Oy. Juva.

Karila, K., Alasuutari, M., Maritta, H., Nummenmaa, A. & Rasku-Puttonen, H. 2006. Vastapaino. Tampere.

Komu, S. 2018. Positiivinen pedagogiikka nivelvaiheessa. e-Erika. 2/2018. [viitattu 21.1.2020] Saatavissa: https://www.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/e-erika_2_2018-s.pdf

Köngäs, M. 2019. Tunneäly varhaiskasvatuksessa. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.

Leskisenoja, E. 2016a. Vuosi koulua, vuosi iloa – PERMA-teoriaan pohjautuvat luokkakäytänteet kouluilon edistäjinä. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi.

- Leskisenoja, E. 2019b. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa – Toteuta käytännössä. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.
- Leskisenoja, E. & Sandberg, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka ja nuorten hyvinvointi. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.
- Leskisenoja, E. 2017c. Positiivisen pedagogiikan työkalupakki. PS-kustannus. Bookwell Digital. Juva.
- Murto, P. 2020. Lehtori. LAB-ammattikorkeakoulu. Haastattelu 3.1.2020.
- Mäkelä, S. 2010. Iltapäiväkerholaisten sosioemotionaalisten taitojen ilmeneminen liikunta-
tuokioilla. Pro-gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Ojanen, M. 2014. Positiivinen psykologia. Edita Publishing Oy. Porvoo.
- Oksanen, H. 2020. Lehtori. LAB-ammattikorkeakoulu. Haastattelu 29.1.2020.
- Opetushallitus 2017. Lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuk-
sessa. [viitattu 7.2.2020] Saatavissa: [https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/las-
ten_sosioemotionaalisten_taitojen_tukeminen_varhaiskasvatuksessa.pdf](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lasten_sosioemotionaalisten_taitojen_tukeminen_varhaiskasvatuksessa.pdf)
- Opetushallitus 2020. Osallisuus varhaiskasvatuksessa. [viitattu 22.1.2020] Saatavissa:
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/osallisuus-varhaiskasvatuksessa-videosarja>
- Perttula, S. 2018. Luotettavat lähteet - hyvä opinnäytetyön tietoperusta. Kreodi -ammatti-
korkeakoulukirjastojen verkkolehti. [viitattu 11.2.2020] Saatavissa:
<https://www.kreodi.fi/en/26/Artikkelit/487/Luotettavat-l>
- Rosqvist, Kokko, Kinos, Robertson, Pukk & Barbour. 2019. Lapsilähtöinen pedagogiikka
varhaiskasvattajien kanssa konstruoituna. Varhaiskasvatuksen tiedelehti – JECER. [vii-
tattu 26.2.2020] Saatavissa: [https://jecer.org/wp-content/uploads/2019/10/Rosqvist-
Kokko-Kinos-Robertson-Pukk-Barbour-issue8-1.pdf](https://jecer.org/wp-content/uploads/2019/10/Rosqvist-Kokko-Kinos-Robertson-Pukk-Barbour-issue8-1.pdf)
- Saari, A. & Harni, E. 18.8.2015. Onnellisuuden Hermes – Positiivisen psykologian hege-
moniapyrkimykset. Agon. [viitattu 21.1.2020] Saatavissa: [http://agon.fi/article/onnellisuus-
den-hermes-positiivisen-psykologian-hegemoniapyrkimykset/](http://agon.fi/article/onnellisuuden-hermes-positiivisen-psykologian-hegemoniapyrkimykset/)
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas
opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulu. [viitattu 1.3.2020]
Saatavissa: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>

Sandberg, E. 2020. Positiivinen pedagogiikka painottaa lasten ja nuorten vahvuuksia. Rakenna minut vahvaksi! [viitattu 25.2.2020] Saatavissa: <https://www.erjasandberg.eu/positiivinen-pedagogiikka-painottaa-oppilaiden-vahvuuksia-2/>

Soppela, M. 2016. Positiivisen pedagogiikan ulottuvuudet alkuopetuksessa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Suomen Riskienhallintayhdistys. 2020. Nelikenttäanalyysi – SWOT. [viitattu 10.3.2020] Saatavissa:

Tikkanen, A. 2017. Vahvuusperustainen opetus positiivisen pedagogiikan keinoin alakoulussa. Pro-gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Tuominen T., Järvi K., Lehtonen M., Valtanen J. & Martinsuo M. 2015. Palveluiden tuoteistamisen käsikirja. Osallistavia menetelmiä palveluiden kehittämiseen. Aalto yliopisto.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2018. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset [viitattu 3.1.2020] Saatavissa: <https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Am-mattikorkeakoulujen%20opinnäytetöiden%20eettiset%20suositukset.pdf>

Tää on se mun paikka 2019. Lasten ja aikuisten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen opettelua varhaiskasvatuksessa [viitattu 25.2.2020] Saatavissa: <http://www.semun-paikka.fi/>

Ukkonen-Mikkola, T. & Hjelt, H. VASU käytäntöön varhaiskasvatuksen jaetulla johtajuudella. 2017. Tampereen yliopisto [viitattu 21.1.2020] Saatavissa: <https://blogs.uta.fi/vaka-kumppanuus/wp-content/uploads/sites/30/2017/12/Verkkojulkaisu-VASU-käytäntöön-varhaiskasvatuksen-jaetulla-johtajuudella.pdf#page=24>

Uusitalo-Malmivaara, L. 2014. Positiivisen psykologian voima. PS-Kustannus. Bookwell Oy. Juva.

Uusitalo-Malmivaara, L., Vuorinen, K. 2014. Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luonteenvahvuutensa. PS-kustannus. Bookwell Oy. Juva.

Videotiiviste Oy 2020. Koulutusvideo. [viitattu 3.1.2020] Saatavissa: <https://videotiiviste.fi/koulutusvideot/>

Väestöliitto 2020. Vuorovaikutus. [viitattu 8.1.2020] Saatavissa: <https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/mina-ja-muut/ihmissuhteet/vuorovaikutus/>

LIITTEET

LIITE 1.

KOULUTUSVIDEON KUVAKÄSIKIRJOITUS

-Positiivinen pedagogiikka

Kuva 1. Videon aloitusdia, jossa näkyy videon otsikko

Kuva 2. Tekijöiden esittely

Tervetuloa seuraamaan koulutusvideota positiivisesta pedagogiikasta. Videolla teille puhuu Inka ja Vilma. Me ollaan sosionomiopiskelijoita LAB-ammattikorkeakoulusta. Tämä video on tehty osana meidän opinnäytetyötä Tää on se mun paikka -hankkeelle. |

Kuva 3. Koulutusvideon ”sisällysluettelo”

Tässä videossa tulemme käsittelemään positiivista pedagogiikkaa tutkimustiedon, osallistavien pohdintojen sekä arjen esimerkkitalanteiden kautta. |

Kuva 4. Positiivisen pedagogiikan taustaa

Ensiksi käymme läpi hieman positiivisen pedagogiikan taustaa, jotta voisimme ymmärtää miksi ja miten se on syntynyt. |

Positiivinen pedagogiikka pohjautuu positiivisen psykologian teoriaan. | Positiivisen psykologian suuntaus on suhteellisen uusi, vaikka sen juuret ovatkin pitkällä historiassa. Positiivisessa psykologiassa tutkitaan ihmisen vahvuuksia, voimavaroja, kykyä selviytyä elämän ongelmista sekä yhteisöjen hyvinvoinnin edellytyksiä. Positiivisen psykologia nostaa ajatuksen siitä, että ensin hyvinvoinnissa on päästävä pois negatiiviselta alueelta niin sanotulle nollatasolle, jonka jälkeen voidaan siirtyä pienin askelin positiivisuuden puolelle. | Nykyisen muotonsa positiivinen psykologia sai 2000-luvun alussa Yhdysvalloissa ja sen ”isänä” pidetään professori Martin Seligmania. | Seligman oivalsi, että hänen tehtävänänsä psykologina on puutteiden korjaamisen sijaan pyrkiä tuomaan esiin yksilön vahvuuksia. Tästä oivalluksesta positiivinen pedagogiikka sai alkunsa. |

Kuva 5. Kuvio positiivisen pedagogiikan ydinasioista

Tähän kuvioon olemme koonneet positiivisen pedagogiikan keskeisimmät teemat.

Positiivinen pedagogiikka on siis kokonaisvaltainen ajattelutapa, jossa pyritään hyvän huomaamiseen, vahvuuksien korostamiseen sekä kasvatusyhteisöjen kukoistamiseen. Suuressa roolissa on myös hyvinvointitaitojen opettaminen, sillä positiivisten tunnetilojen ja hetkien tunnistaminen voi antaa suuria voimavaroja, joiden avulla voidaan ehkäistä esimerkiksi mielenterveysongelmia.

Yksi positiivisen pedagogiikan keskeisiä teemoja on se, että hyvinvointitaitojen opettaminen on yhtä tärkeää kuin muiden tietojen ja taitojen opetus ja siksi niiden käsitteleminen on hyvä aloittaa jo päiväkodissa. Varhaiskasvatuksessa tulisi pyrkiä luomaan lapselle myönteisiä oppimiskokemuksia, kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, varmistaa mahdollisuus lapsen osallisuuden tunteeseen sekä edistää lapsen tervettä hyvinvointia ja kehitystä. Arjen kiireiden keskellä myös aikuisten tulee muistaa huolehtia omasta hyvinvoinnistaan ja jaksamisestaan, koska lapsen hyvinvointi lähtee aina aikuisen hyvinvoinnista. |

Kuva 6. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten sitaatteja positiivisen pedagogiikan merkityksestä

Seuraavaksi luemme muutamia otteita Eliisa Leskisenojan teoksesta ”Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa”.

Leskisenoja on teostaan varten haastatellut varhaiskasvatuksen ammattilaisia ja kysynyt heiltä, että ”Mitä positiivinen pedagogiikka heidän mielestään tarkoittaa?”. Kysymykseen saatiin muun muassa seuraavanlaisia vastauksia: |

”Kohdataan lapset myönteisellä tavalla. Lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena, kun on.” |

”Se on hyvän huomaamista. Tapa puhua lapselle. Tapa olla läsnä. Kaikkea sitä, millä lapsen itse-tuntoa voidaan vahvistaa. Etsitään sitä, millä kutakin lasta voidaan kantaa.” |

”Keskittymistä vahvuuksiin, onnistumisten huomaamista, myönteisten tunteiden voimistamista, läsnäoloa, oppimisen iloa, yhteistä hassuttelua. Ei jäädä jumiin ongelmiin.” |

”Se on kokonaisvaltainen asenne ja tapa tehdä asioita. Se pitää omaksua ja sisäistää, se on koko ajatusmaailma.”

Positiivinen pedagogiikka voidaan siis määritellä monin eri tavoin, eikä siihen ole yhtä ainoa oikeaa vastausta. Kuten eräs kasvattaja osuvasti kuvasti: ”Se on tapa toimia, elää ja olla. Se on kokonaisvaltainen, kaiken läpäisevä suhtautumistapa, joka tulee näkyväksi toiminnassamme, puheissamme ja vuorovaikutuksessamme toisten ihmisten kanssa.” Positiivinen pedagogiikka voi merkitä jokaiselle jotakin hieman erilaista, mutta punaisena lankana ajatuksissa kuitenkin näkyy se, että pyritään myönteiseen ajattelutapaan ja asenteeseen. |

Kuva 7. Lyhyt kuvaus positiivisen pedagogiikan periaatteesta

Tässä osuva kuvaus siitä, mihin positiivinen pedagogiikka pyrkii ja miksi.

”Positiivinen pedagogiikka konkretisoituu siis käytännössä hyvän huomaamiseen. Myönteisiä tunnetiloja tulee tietoisesti harjoitella, jotta niitä voi käyttää arjessa voimavarana. Takerrumme helposti negatiivisiin tunnetiloihin ja jäämme niihin vellomaan, kun taas myönteiset hetket ovat usein nopeasti ohimeneviä ja vaativat tietoista ajattelua.” |

Kuva 8. Positiivinen puhe | |

Positiivinen puhe on yksi keino soveltaa positiivista pedagogiikkaa käytännössä ja arjessa. | Positiivisen puheen merkitys onneksi tiedostetaan monilla työpakoilla, mutta siitä huolimatta negatiivista puhetta kuulee enemmän, sillä positiiviset sanat vaativat tietoista ajattelua ja harkintaa. |

Kun työympäristönä on päiväkotia, on tärkeää myös lasten kannalta, että positiivista puhetta kuuluu ja sitä käytetään. | Lapset oppivat aikuisilta mallioppimisen kautta ja aikuisten keskinäinen positiivinen puhe rohkaisee myös lapsia käyttämään sitä. |

Kuva 9. Piirroskuva |

Aikuiset toimivat esimerkkinä oman vuorovaikutuksensa kautta ja pienilläkin sanoilla ja eleillä on arjen keskellä merkitystä.

Työyhteisöissä tulisi tietoisesti käyttää yhteistä aikaa sellaisten tilanteiden pohtimiseen, jotka usein ovat kielto sanojen ja älä-puheen täyttämiä, kuten siirtymät ja ruokailutilanteet. Tällaisiin hetkiin tulisi miettiä vaihtoehtoisia kehotuksia positiivisen puheen kautta ja turhat kiellot ja säännöt tulisi karsia pois. |

Kuva 10. Esimerkkejä puheen laadusta

Ovatko seuraavat lausahdukset sinulle tuttuja kiireisen arjen keskellä? |

Puhekuplat:

1. ”Täällä on hirveä meteli, annetaan toisille ruokarauha ja ollaan hiljaa”, | ”Taasko olet viimeisenä pukemassa, nyt reippaasti, muut odottaa jo valmiina”, | ”Mikä sinua nyt taas kiu-kuttaa?”

Edellä mainitut kommentit olivat esimerkkejä päiväkodin arjesta ja tilanteista, joissa puheeseen voisi kiinnittää huomiota. Ensisijaisesti mikään kommentteista ei ollut suoraan oikein tai väärin, vaan tarkoituksena oli herätellä miettimään vaihtoehtoisten ilmausten käyttöä päivittäisissä tilanteissa. On kuitenkin totta, että joskus tilanne vaatii jämäptiä otetta aikuiselta, jotta asiat saadaan tapahtumaan. |

Kuva 11. Voisitko ilmaista itseäsi tai kertoa toivotusta käytöksestä tilanteissa kenties jollakin toisella tavalla? Voisitko sanoa esimerkiksi, että: (dian vaihtuminen) |

2. ”Hei tarvitsetko apua vai mietyttääkö sinua joku?” | ”Kiva kun teillä on niin paljon asioita kerrottavana, mutta jutellaanko niistä vähän hiljempaa?”, | ”Osaatko sanoa mikä sinua harmittaa?”

Ikävät kommentit lapsen ominaisuuksiin liittyen voivat heikentää lapsen itsetuntoa eivätkä ne todennäköisesti auta tai nopeuta tilannetta, päinvastoin. Varsinkin ne lapset, joilla on haasteita arjen toiminnoissa kaipaavat onnistumisen kokemuksia. Positiivinen puhe tarttuu ja siksi aikuisen on tärkeää näyttää esimerkkiä. Kun aikuiset ja lapset puhuvat kauniisti toisilleen myös päiväkodin ilmapiiri ja viihtyvyys paranee. Tämä edistää myös videossa aiemmin mainittua kasvatusyhteisön kukoistamista, joka on yksi positiivisen pedagogiikan pyrkimyksistä. |

Kuva 12. Piirroskuva pojasta. |

Eliisa Leskisenoja esittelee kirjassaan ”Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa” erään päiväkodin johtajan kertomuksen siitä, kuinka heidän päiväkodissaan otettiin positiivinen pedagogiikka käyttöön ja mitä vaikutusta sillä oli. Päiväkodin johtaja kertoo iloisesta, vilkkaasta ja energisestä pojasta, joka tuntui olevan aina siellä missä sattuu ja tapahtuu. Poikaa toruttiin ja lopulta tilanne eteni niin, että poikaa syytettiin jopa asioista, jotka olivat tapahtuneet niin ettei tämä ollut edes paikalla. ||

Kuva 13. Esimerkkitalanne positiivisen pedagogiikan vaikutuksesta

Tämä iloinen poika muuttui ajan mittaan alakuloiseksi ja vähemmän energiseksi. Kun aikuiset huomasivat tämän, he muuttivat omaa toimintatapaansa – poikaa alettiin kehua kaikesta

vähstäkin, josta pystyi ja tälle korostettiin, että ongelmatilanteistakin selviää, eikä poika aina ole täysin yksin vastuussa kaikesta tapahtuneesta. Lopulta pojasta tuli taas oma iloinen itsensä.

Tämä esimerkkitalanne tuo hyviin esiin sen, miten tärkeää on ajoittain pysähtyä tutkimaan omaa käyttäytymistään ja huomaamaan mahdolliset ennakoasetukset ja ennakkoluulot. Päiväkodin arjessa tietyt toimintatavat rutinoituvat helposti ja asioiden muuttuessa on hyvä tarkastella myös toimintatapojen tarpeellisuutta. Oman käytöksen ja ajattelumaailman tutkiminen voi olla hyvin silmiä avaavaa ja sen avulla voi tehdä huomioita mahdollisista epäkohdista sekä onnistumisista omassa toiminnassaan. | |

Kuva14. Mind map - tiimityöskentely

Varhaiskasvatus on tiimityöskentelyä ja myös positiivisen pedagogiikan soveltamisesta on hyvä keskustella tiimissä: Mitä se kullekin tiimin jäsenelle tarkoittaa ja miten se käytännössä näkyy ryhmän arjessa? |

1. Tiimissä on hyvä sopia yhdessä yhteisistä toimintatavoista ja pelisäännöistä. Samalla on hyvä määritellä työskentelylle tavoitteet. Esimerkiksi: Seuraavalla viikolla tavoitteena positiivisen puheen lisääminen. |
2. Tiimin kesken voidaan jakaa tehtäviä ja vastuualueita esimerkiksi tiimin jäsenten vahvuuksien, taitojen ja mielenkiinnonkohteiden mukaan. |
3. Tehtävät ja toimintatavat on hyvä kirjata tiimispöytäkirjaan, jonka tiimin jäsenet allekirjoittavat. Sopimus tehdään kirjallisena ja siihen voidaan palata jällempäin tarvittaessa. |
4. Varhaiskasvatustiimiin kuuluu toiminnan suunnittelu. Suunnittelussa otetaan huomioon tiimin jokaisen jäsenen mielipiteet ja ideat, joista yhdessä rakennetaan toimiva kokonaisuus. |
5. Tavoitteelliseen toimintaan kuuluu toiminnan arviointi, joten toimintaa on hyvä pysähtyä tiimissä tarkastelemaan: onko tavoitteet saavutettu ja onko toimittu suunnitelman mukaan? Esimerkiksi: Onnistuttiinko positiivista puhetta lisäämään? Mitä vaikutuksia sillä on ollut? |
6. Jotta tiimityöskentely olisi toimivaa, vuorovaikutuksen laatuun myös tiimin jäsenten kesken on hyvä kiinnittää huomiota. Avoin kommunikaatio mahdollistaa jokaisen tiimin jäsenen kuulluksi tulemisen ja rakentavan keskustelun. |

Kuva 15. Negatiiviset tunnetilat

Seuraava esimerkkitalanne on otettu kirjasta ”Konstit vähissä? Ratkaisuja haastaviin kasvatustilanteisiin”. |

Meillä on viisivuotias tyttö, jonka kanssa on ollut tosi vaikeaa. Tyttö ei kuuntele ja tekee kielloista huolimatta tuhuuksia. Tyttö saa raivareita, kun tätä kielletään tekemästä jotakin pahaa tai kiellettyä.

Haastavissa tilanteissa, joissa lapsi ei kykene kielloilla lopettamaan epätoivottua toimintaansa ovat kasvattajan vuorovaikutustaidot merkittävässä roolissa. Lapsi tulee kohdata lämpimästi myös tunnekuuhujen aikana. Kasvattaja ymmärtää tilanteessa sen, että lapsi ei käyttäydy tahallaan haastavasti. Kiukkutilanteessa parasta mitä aikuinen voi tehdä, on lapsen tunteiden sanoittaminen ja kertoa lapselle, että tämä on kaikesta huolimatta hyväksytty ja turvassa. Tällainen lämmin ja arvostava kohtaaminen parhaimmillaan lähentää aikuisen ja lapsen välistä suhdetta. |

Kuva 16. Osallistava kysymys

Voisitko toimia esimerkin tilanteessa jotenkin toisin, kuin kuvan henkilö? Pysäytä video tähän ja pohdi kysymystä muutama minuutti yksin tai parin kanssa. ODOTA !

Kuva 17. Vaihtoehtoisia ratkaisuja tilanteeseen

Jos lapsi käyttäytyy häiritsevästi ja riehuen, hän saattaa kokeilla rajojaan ja hakea itsenäisyyttä ja huomiota. Rajoista on riehumisesta huolimatta kuitenkin pidettävä kiinni. Itsenäisyyttä voi harjoitella muilla tavoilla ja myönteistä huomiota saada esimerkiksi onnistumisten ja hyvän käytöksen kautta. Esimerkkitalanteessa lapselle kannattaa puhua rauhallisesti siitä, mikä lapsen saa suuttumaan ja miten hän toivoo häntä silloin kohdeltavan. Jos lapselta kielletään jokin asia, on silloin annettava tilalle jotain sallittua, jotta lapselle ei tule keinoton ja avuton olo -muuten lapsi ei osaa muuttaa käyttäytymistään toivottuun suuntaan. Lapsen kanssa voisi yhdessä myös keksiä sallittuja keinoja vihaisen energian purkamiseksi, jotta lapsi pääsisi eroon pahasta olostaan sopivalla tavalla.

Vaikka positiivinen pedagogiikka nimensä mukaan keskittyy positiivisen kautta ajatteluun, on negatiivisten tunteiden ja ajatusten kokeminen täysin normaalia. Negatiiviset tunteet kuuluvat yhtä lailla arkeen ja ovat toisinaan välttämättömiä. Niidenkin keskellä voidaan keskittyä hyvään ja toimimaan ratkaisukeskeisesti. Yksi tapa keskittyä hyvään on lapsen vahvuuksien korostaminen ja kehuminen aina kun siihen on aihetta.

Tästä pääsemmekin vahvuusperustaiseen kasvatukseen, joka on yksi olennainen keino soveltaa positiivista pedagogiikkaa. !

Kuva 18. Vahvuusperustainen kasvat

Vahvuusperustaisella kasvatuksella tarkoitetaan sitä, että korostetaan lapsen vahvuuksia ja hyödynnetään arjen toiminnoissa tämän omia mielenkiinnon kohteitaan. ! Kasvatuksen tulisi suuntautua lapsen kokonaisuutena vahvistaen tämän ominaisuuksiaan ja keskittyen tämän vahvuuksiinsa. !

Kuva 19. Vahvuusperustainen kasvat

Jos päiväkodin toimintakulttuuri on kovin ongelmakeskeinen, kasvattajien voi olla vaikeaa havaita lapsen myönteistä kehitystä ja lapsen vahvuudet saattavat jäädä vähemmälle huomiolle. Itsetunnon kehittymisen kannalta kehuminen ja myönteisen palautteen saaminen on kuitenkin merkittävää ja auttaa realistisen minäkuvan rakentumista. Ongelmakeskeinen toimintatapa saattaa joillekin lapsille aiheuttaa osaamattomuuden ja riittämättömyyden tunnetta. !

Kuva 20. Vahvuusperustainen kasvat

Lapsi oppii positiivisen palautteen kautta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja hyödyntämään niitä vielä kehitystä vaativissa tehtävissä. ! Kehuminen kasvattaa lapsen itsetuntoa ja tuo lapselle onnistumisen kokemuksia. ! Kannustaminen auttaa lasta yrittämään uusia asioita ja sietämään pettyämyksiä paremmin. Lasta ei voi koskaan kannustaa liikaa. !

Vaikka lasten vahvuuksien korostaminen ja niiden hyödyntäminen on hyvä keino auttaa lasta onnistumaan ja tuntemaan itsensä tärkeäksi yksilöksi, ei niiden löytäminen kuitenkaan ole aina helppoa. ! Useat kasvattajat kokevat vahvuuksien löytämisen haastavaksi ja siksi kodin kanssa tehtävä yhteistyö onkin erityisen tärkeää. Omat vanhemmat tuntevat lapsensa usein parhaiten ja osaavat

siksi kertoa lapsensa mielenkiinnonkohteista ja vahvuuksista paremmin. **|** Päiväkodin henkilökunnan ja lapsen vanhempien välisen yhteistyön lisäksi monipuolisten opetusmenetelmien käyttö mahdollistaa lapsen vahvuuksien tarkastelua ja lisää onnistumisen kokemuksia mahdollisimman monelle lapselle. **|**

Kuva 21. Pohdi nyt omia vahvuuksiasi. Minkälaisia vahvuuksia sinulla on esimerkiksi työelämässä? Entä vapaa-ajalla? TAUKO

Jokainen tekee työtä omalla persoonallaan, ja siksi omien vahvuuksien tiedostaminen on välttämätöntä, jotta saamme täyden potentiaalimme käyttöön. **|**

Kuva 22. Seuraavaksi tutustutaan lämpimään vuorovaikutukseen, joka on yksi konkreettinen keino hyödyntää positiivista pedagogiikkaa varhaiskasvatusympäristössä. **|**

Kuva 23. Lämmin vuorovaikutus **|**

Aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus sävyttää koko päiväkodin toimintaa ja päivähoidon yhtenä tärkeänä laatukriteerinä voidaankin pitää lapsen ja kasvattajan välistä aitoa ja kiireetöntä vuorovaikutusta. **|** Vuorovaikutusta voi olla sanojen lisäksi eleet, ilmeet sekä äänneet ja äänenpainot ja siksi niihinkin on tärkeää kiinnittää huomioita. **|** Lapsi vaistoa epäaidon tunteen, jos puhuttu kieli ja eleet ovat ristiriidassa keskenään. Esimerkiksi epäaidolla hymyllä ei voi peittää todellisia tunteita. **|**

Lämpimän vuorovaikutuksen tunnuspiirre on aikuisen sitoutuminen vuorovaikutukseen ja siinä korostuu erityisesti empaattisuus. Varhaiskasvatusympäristössä se ilmenee siten, että kasvattaja haluaa olla vuorovaikutuksessa lapsen tai lapsiryhmän kanssa ja se on hänelle tärkeää. **|** Vaikka arki on kiireistä, lämpimässä vuorovaikutuksessa lapsi kohdataan rauhassa ja kasvattaja pysähtyy lapsen kokemuksen äärelle. **||**

Kuva 24. Nimetön dia

Kasvatukselliseen vuorovaikutukseen kuuluu kehujen ja kannustamisen lisäksi myös rajaaminen ja kieltäminen. **|** Kiellot tulevat herkästi useassa tilanteessa esiin, mutta niitä ei tule käyttää aikuisen vallan välineenä, vaan niiden tulee olla perusteltuja ja johdonmukaisia. **|** Lasta tulee ainaisten kieltojen sijaan kannusta itse löytämään vaihtoehtoja toiminnalle ja pohtimaan hyviä ja huonoja ratkaisuja.

Lapsen kannustaminen ja itse pärjäämisen tukeminen on lapsilähtöistä toimintaa, jota tulisi varhaiskasvatuksessa suosia. Hyvä vuorovaikutus sekä kokemus osallisuudesta ja ryhmään kuulumisesta kuuluvat hyvään pedagogiikkaan ja ne tarjoavat lapselle mahdollisuuden oppimiskokemuksille. Lasten osallisuudessa on kyse siitä, miten hyvin kasvattaja tulkitsee lapsen tavoitteita ja odotuksia. Kasvattajan tulee siis ottaa huomioon toimintaa suunnitellessa lasten mielipiteet ja toiveet. **||**

Kuva 25.

Kiitos koulutusvideomme katsomisesta. Toivottavasti sinulla on nyt eväitä hyödyntää positiivista pedagogiikkaa nykyisessä tai tulevassa työpaikassasi. Positiivisia hetkiä tulevaisuuteen!